

Opinnäytetyö (AMK)

Toimintaterapia

2015

Vera Lehtinen ja Emmi Pajamäki

TOIMINTATERAPIAN TERMINOLOGIA SUOMESSA

– Pilotti ENOTHE:n protokollaa soveltaen

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Vera Lehtinen ja Emmi Pajamäki

TOIMINTATERAPIAN TERMINOLOGIA SUOMESSA – PILOTTI ENOTHE:N PROTOKOLLAA SOVELTAEN

Terminologia on olennainen osa suomalaista toimintaterapiaa. Suomalaiset toimintaterapeutit käyttävät työssään vieraskielistä lähdemateriaalia, jonka pohjalta he kääntävät ja tulkitsevat alan keskeisiä termejä vaihtelevasti. Terminologia ei siis ole vakiintunutta. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi TERHY-tulosalueen kansallinen Toimintaterapian Terminologia -projekti, jonka päämääränä on suomalaisen toimintaterapian terminologian yhtenäistäminen. Projektin taustalla vaikuttavat ENOTHE:n Terminology Project 1-2, Suomen Toimintaterapeuttiliiton organisoima konsensuskokous ja Toimintaterapian kouluttajien verkosto (Topit).

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää kuinka toimintaterapian asiantuntijat arvioivat toimintaterapian keskeisten termien käännösten laatua sekä miten delfoi tutkimusmenetelmänä toimii tämän kaltaisessa terminologiatyössä. Tutkimusjoukko, n=11, valittiin delfoimenetelmän sekä COTEC:n ja ENOTHE:n asiantuntijakriteerien mukaisesti. Tutkielma koostui kyselylomakkeesta ja yksilöhaastattelusta. Termien validoinnissa noudatettiin ENOTHE:n asettamaa protokollaa sekä Sanastokeskuksen terminologiatyössä käyttämää termin laatuluokitusta.

Asiantuntijat arvioivat termien käännösten laatua vaihtelevasti. Delfoi toimi tämän tyyppisen sanastotyön menetelmänä hyvin. Ennalta määritellyt kaksi kierrosta eivät kuitenkaan riittäneet täyden konsensuksen saavuttamiseen koko aineistosta. Täysi konsensus saavutettiin vain 16,7 % aineistosta. Tästä huolimatta hyväksyttäviin tuloksiin päästiin yli 50 % termeistä. Termit, joiden käännöksiä on käytetty suomenkielisessä lähdekirjallisuudessa, ja jotka pohjaavat ammatillisiin teorioihin arvioitiin yhteneväisesti hyväksyttäviksi. Vieraampien termien kohdalla käännösten laatua arvioitiin vaihtelevasti. Nämä termit vaativat vielä lisää työstämistä yhtenäisen lopputuloksen saavuttamiseksi.

Tämän pilotin perusteella voidaan todeta, että suomalaisen toimintaterapian terminologia on vakiintumatonta. Kesken jääneiden termien käsittelyä voitaisiin jatkaa useammalla delfoi-kierroksella tai sanastokokouksella. Opinnäytetyössä saatuja tuloksia on mahdollista siirtää myös muuhun keskusteluun sekä tutkimusryhmille työskentelyn pohjaksi.

ASIASANAT:

Toimintaterapia, terminologia, sanastotyö, ENOTHE, asiantuntijat, validointi, delfoimenetelmä

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Occupational Therapy

2015 | 46 pages + 5 appendices

Instructor: Mary-Ann Kaukinen

Vera Lehtinen and Emmi Pajamäki

OCCUPATIONAL THERAPY TERMINOLOGY IN FINLAND – A PILOT STUDY BY APPLYING ENOTHE'S PROTOCOL

Terminology is an essential part of Finnish occupational therapy. Finnish occupational therapists use foreign language source material as their basis for translations and interpretations for key terms in their field to varying degrees in their work. The terminology is not well-established. This study is part of the TERHY profit area national Occupational Therapy Terminology Project which aims for unity of the core concepts of Finnish occupational therapy. The project is constructed from ENOTHEs Terminology Project 1-2 and the consensus conference organized by the Finnish Occupational Therapist Association as well as the Occupational Therapy educators' network.

The aim of this study was to find out how Finnish occupational therapy experts evaluate the quality of occupational therapy key term translations and how well the Delphi research method works in this kind of terminology. The study group, $n = 11$, was selected by the expert criteria of how the Delphi method as well as COTEC and ENOTHE are defined. The study consists of a questionnaire and individual interviews. The terms were validated according to ENOTHEs protocol and by using the quality classification used by the Terminology Centre.

The quality of translation of terms was evaluated variously by the experts. The Delphi method worked well in this type of terminology. Predefined two rounds were not enough to reach full consensus of the entire material. Despite the fact that full consensus was achieved in only 16.7% of the entire material, acceptable results were more than 50% of all the terms. The terms which have been used in Finnish translations of the literature and which are based on professional theories were evaluated consistently for approval. For the less familiar terms the quality of translations were variously categorized. These less familiar terms will probably need additional work in order to achieve a coherent result.

Based on this pilot Finnish occupational therapy terminology is not well-established. The processing of incomplete terms could be continued by adding the Delphi rounds or by definition meeting. The results of this study are possible to transfer to other discussions or research groups as a basis.

KEYWORDS:

Occupational therapy, terminology, terminology work, ENOTHE, expert, validation, Delphi method

SISÄLTÖ

KÄYTETYT LYHENTEET	6
1 JOHDANTO	7
2 MITÄ ON TERMINOLOGIA?	9
3 TOIMINTATERAPIAN TERMINOLOGIA ENOTHE:N PROJEKTISSA	11
4 TOIMINTATERAPIAN TERMINOLOGIA SUOMESSA	13
5 TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT	15
5.1 Tarkoitus	15
5.2 Tutkimusongelmat	15
6 TOTEUTUS	16
6.1 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu	16
6.2 Tutkimusjoukko	18
6.3 Empiirisen prosessin eteneminen	19
6.4 Aineiston käsittely ja analysointi	22
6.4.1 Ensimmäisen kierroksen analysointi	23
6.4.2 Toisen kierroksen analysointi	26
7 TULOKSET	28
7.1 Hyväksytyt termit	29
7.2 Uudelleen käsiteltävät termit	31
7.3 Tulosten yhteenveto	34
7.4 Jatkosuositukset	35
8 POHDINTA	37
8.1 Vastaukset tutkimusongelmiin	38
8.2 Pohdintaa toteutuksesta	39
8.1 Luotettavuus	41
8.2 Eettisyys	43
LÄHTEET	45

LIITTEET

- Liite 1. Tutkimuslupa
- Liite 2. Saatekirje
- Liite 3. Kyselylomake
- Liite 4. Ensimmäisen kierroksen tulokset
- Liite 5. Toisen kierroksen tulokset

KUVIOT

Kuvio 1. Sanastotyössä käytettävä tetraedrimalli (Sanastokeskus 2015).	9
Kuvio 2. Toimintaterapian keskeiset termit ENOTHE:n mukaan. Käännöstyö Tähkää 2013.	14
Kuvio 3. Empiirisen prosessin eteneminen delfoin mukaisesti tässä opinnäytetyössä.	19
Kuvio 4. Esimerkki Excelin havaintomatriisista kymmenen ensimmäisen termin kohdalla.	23
Kuvio 5. Esimerkki teemoittelusta ja tyypittelystä.	25
Kuvio 6. Termien jaottelu.	29

TAULUKOT

Taulukko 1. Konsensustermien keski- ja hajontaluvut.	30
Taulukko 2. Muiden hyväksytyjen termien keski- ja hajontaluvut	31
Taulukko 3. Uudelle kierrokselle siirrettävien termien keski- ja hajontaluvut.	32
Taulukko 4. Uudelleen muotoiltavien termien keski- ja hajontaluvut.	34

KÄYTETYT LYHENTEET

ENOTHE	The European Network of Occupational Therapy Higher Education (ENOTHE 2015)
COTEC	The Committee of Occupational Therapists for European Communities (COTEC & ENOTHE 2015)
TERHY-tulosalue	Terveys ja hyvinvointi -tulosalue (Kaukinen, Kuikkaniemi & Roininen 2014)
TOIMIA	Toimintakyvyn mittaamisen ja arvioinnin kansallinen asiantuntijaverkosto (Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry 2015)
WFOT	World Federation of Occupational Therapists (Creek 2010)
WHO	World Health Organization (Creek 2010)

1 JOHDANTO

Suomen toimintaterapeuttikoulutukset noudattavat Toimintaterapeuttien maailmanliiton koulutukselle määrittelemiä kansainvälisiä minimistandardeja, joiden toteutumista valvoo Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry. Euroopan yhdentymisen myötä toimintaterapeuttikoulutusten yhtenäistäminen ja vertailukelpoisuus Euroopassa ovat myös tulleet ajankohtaisiksi asioiksi. (Sorbonnen 1998 ja Bolognan 1999 julistukset.) Tätä varten on vuonna 1995 COTEC:n (The Committee of Occupational Therapists for European Communities) toimesta perustettu eurooppalainen yhteistyöelin ENOTHE (The European Network of Occupational Therapy Higher Education).

ENOTHE on Euroopan toimintaterapeuttikoulutusten yhteinen toimintaverkosto, jonka tavoitteena on saada Euroopan eri maiden koulutukset keskenään vertailukelpoiksi. Tämä edellyttää yhteisen perustan ja käsitteistön löytymistä opetussuunnitelman pohjaksi eri maiden koulutuksien kesken sekä opetussuunnitelmien kirjaamista siten, että niistä on helposti poimittavissa rakenteeseen ja sisältöön liittyvät asiat. (Jurmu 2002.)

ENOTHE on julkaissut opetussuunnitelmatyötä ohjaamaan asiakirjan, The European Occupational Therapy Curriculum Guidelines (2000), joka sisältää toimintaterapeuttikoulutuksen filosofiaa, laadun varmennusta ja arviointia koskevia ohjeita sekä luettelon taidoista, jotka toimintaterapeuttiopiskelijan tulee hallita oman alansa ammattitutkinnon saatuaan. Tämä asiakirja noudattaa WFOT:n laatimia minimistandardeja (1998). (Jurmu 2002, ENOTHE:n 2000 mukaan.)

Koska suomenkielisiä ammattijulkaisuja on vähän, toimintaterapeutit käyttävät vieraskielistä lähdemateriaalia opiskellessa sekä työssä ohjaamaan ammatillista identiteettiä. Tämän pohjalta toimintaterapeutit tuovat omaan käytännön työhönsä suomenkieliset käännökset eri termeistä. Kielen käyttö erilaisissa tilanteissa, kuten asiakastyössä, dokumentoinnissa sekä moniammatillisessa yhteistyössä on vaihtelevaa. Tällä hetkellä on suunnitteilla projekti, joka tähtää suomalaisen toimintaterapian terminologian yhtenäistämiseen.

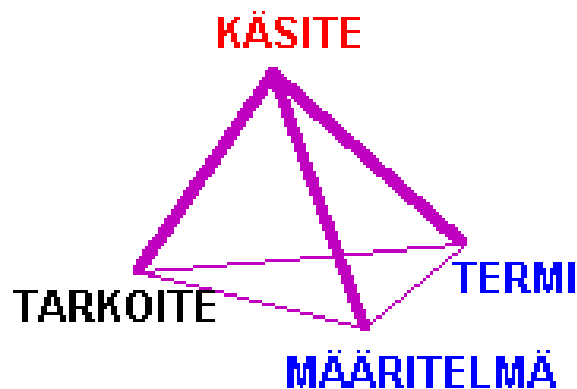
Opinnäytetyön toimeksiantajana on TERHY-tulosalueen kansallinen Toimintaterapian Terminologia -projekti, jota Turun ammattikorkeakoulu koordinoi. Projektin koottiin edustajia eri ammattikorkeakouluista ja Toimintaterapeuttiliitosta, ajatuksena lähteä työstämään Suomeen omaa terminologia-hanketta joko kansallisella tai kansainvälisellä tasolla. Hankkeen taustalla vaikuttavat ENOTHE:n Terminology Project 1-2, Suomen Toimintaterapeuttiliiton organisoima konsensuskokous ja Toimintaterapian kouluttajien verkosto (Topit). Projektin taustalla on suuri tarve toimintaterapian terminologian yhtenäistämiseen ja se on ensimmäinen aiheeseen liittyvä projekti Suomessa. (Kaukinen, Kuikkaniemi & Roininen 2014.)

ENOTHE:n sanastotyölle asettaman protokollan mukaisessa terminologian yhtenäistämistyössä käännetyt termit validoidaan kansallisen asiantuntijapaneelin toimesta (Creek 2010, 28). Tässä opinnäytetyössä on käsitelty toimintaterapian keskeisten termien suomennoksia ENOTHE:n protokollaa mukaillen. Tarkasteluun otettiin kaikki ENOTHE:n Toimintaterapian Terminologia -projektissa käsittelemät 30 toimintaterapian keskeistä termiä. Tutkimusmenetelmäksi valittiin delfoimenetelmä, joka on kuvattu työssä myöhemmin. Asiantuntijoina toimineiden toimintaterapeuttien tarkoituksena oli ottaa kantaa suomenkielisten termien käännösten laatuun.

2 MITÄ ON TERMINOLOGIA?

Terminologialla tarkoitetaan oppia termistöjen ja käsitteiden rakenteesta, kehityksestä, muodostamisesta, käytöstä sekä käsittelystä eri erikoisaloilla. Terminologialla käsitetään myös tieteenalaa, joka tutkii erikoiskielten käsitteitä ja termejä. (TEPA 2014.)

Sanastotyöllä, eli terminologisella työllä tarkoitetaan erikoisalojen käsitteiden ja termien määrittelemistä vakiintuneempaan ja yhtenäisempään muotoon, jotta erikoisalalla työskentelevät ammattilaiset ymmärtäisivät toisiaan alaansa liittyvissä viestintätilanteissa aiempaa paremmin. Sanastotyön päämääränä on parantaa erikoisalojen viestinnän laatua ja varmistaa, että samoista asioista puhutaan samoilla käsitteillä ja termeillä. Sanastotyön tavoitteena voi olla myös käsitteistön ja termistön kuvaaminen, eli deskriptiivinen sanastotyö tai termistön käytön selkeyttämiseen ja yhdenmukaistamiseen tähtäävä normatiivinen sanastotyö. (TEPA 2014.)

Kuvio 1. Sanastotyössä käytettävä tetraedrimalli (Sanastokeskus 2015).

Terminologian teorian ja siihen perustuvien menetelmien perustana on oheisen tetraedrimallin (Kuvio 1.) mukainen ajattelutapa. Mallin mukaan silloin, kun termi ja tarkoite ovat yhtenevät, ja kun määritelmä vastaa termiä, syntyy oikea käsite. Mallissa tarkoite on ihmisen kokemus tai havaitsema todellisuuden kohde, kuten esine, olento, ominaisuus tai prosessi. Tarkoite voi olla abstrakti tai konkreetti-

nen ja sillä on erilaisia sisäisiä ja toisiin tarkoituksiin liittyviä ominaisuuksia. (TEPA 2014.)

Käsite puolestaan on käsitepiirteiden ainutkertaisesta yhdistelmästä muodostuva tiedon yksikkö; käsitteillä jäsennetään tietoa. Kaikilla käsitteillä ei kuitenkaan välttämättä ole vakiintunutta kielellistä ilmausta. Määritelmällä tarkoitetaan käsitteen kuvausta, jonka tarkoituksena on erottaa käsite muista sitä lähellä olevista käsitteistä. (Bjon 2014; TEPA 2014.)

Termi taas on erikoisalalla käytettävä yleiskäsitteen nimitys. Termistöllä tarkoitetaan jonkin tietyn erikoiskielen tai ammattikielen nimitysten joukkoa. Erikoiskieli on kielimuoto, jota käytetään tietyn erikoisalan viestinnässä. Erikoiskielellä on oma termistönsä, josta se on tunnistettavissa. Termistön lisäksi erikoiskielellä on omat tyylilliset ja lauseopilliset piirteensä. (Bjon 2014; TEPA 2014.)

3 TOIMINTATERAPIAN TERMINOLOGIA ENOTHE:N PROJEKTISSA

ENOTHE:n tekemään toimintaterapian terminologian keskeisten käsitteiden yhtenäistämiprojektiin osallistui 13 jäsentä kuudesta eri Euroopan maasta puheen kuutta eri kieltä. Projekti sijoittui aikavälille 2001–2008. Sen tavoitteena oli toimintaterapian terminologian yhtenäistäminen Euroopan laajuisesti. Suomi ei muiden Pohjoismaiden tavoin ollut edustettuna työryhmässä tai muutoin osallistunut projektiin. Projekti koostui neljästä vaiheesta, jotka esitellään seuraavaksi. (Creek 2010, 17–20.)

Vaihe 1: Käsitteiden valinta. ENOTHE:n ryhmän jäsenet päättivät määritellä keskeisiä toimintaterapeuttisia termejä yleismaallisten termien, mallin tai viitekehyksen sijaan. Ryhmä aloitti valitsemalla viisi termiä, joiden he ajattelivat edustavan parhaiten toimintaterapian keskeisiä käsitteitä: *activity*, *function*, *occupation*, *occupational performance* ja *occupational therapy*. Tämän jälkeen ryhmä päätti jättää *occupational therapy* -termin uudelleen määrittelemisen sillä perusteella, että jokaisella jäsenmaalla oli jo oma määritelmänsä. Kun näistä jäljelle jääneistä neljästä termistä oli tehty määritelmät, ryhmä valitsi seitsemän uutta termiä: *task*, *skill*, *occupational performance component*, *environment*, *role*, *occupational performance area* ja *ability*. (Creek 2010, 20.)

Ryhmä työskenteli termien parissa kuusi vuotta, jonka aikana määriteltäväksi valikoitui yhteensä 30 toimintaterapian keskeistä termiä: *ability*, *activity*, *activity analysis*, *assessment*, *autonomy*, *context*, *dependence*, *engagement*, *environment*, *evaluation*, *function 1.*, *function 2.*, *habit*, *independence*, *interdependence*, *motivation*, *occupation*, *occupational/activity/task performance*, *occupational mapping*, *occupational performance areas*, *occupational performance components*, *occupational performance environment*, *participation*, *role*, *routine*, *setting*, *skill*, *task*, *task analysis* ja *volition*. (Creek 2010, 20, 25–26.)

Vaihe 2: Olemassa olevien termien ja määritelmien kerääminen. Ryhmän jäsenet etsivät omien instituuttiensa kanssa määritelmiä enemmänkin pragmaatti-

sesti kuin systemaattisesti käyttäen lähteinä erilaisia alan oppikirjoja ja artikkeleita sekä kansallisia toimintaterapiajärjestöjä, WHO:ta ja WFOT:ta hyödyntäen. Jokainen tutki kirjallisuutta osaltaan sekä omalla kielellään että englanniksi. Jotta määritelmiä voitiin hyödyntää projektissa, käännettiin määritelmät alkuperäiskielestä englanniksi. Sanalle occupation löytyi useita määritelmiä, kun taas esimerkiksi sanalle dependence määritelmiä löytyi vain yksi. Määritelmät koottiin yhteen analysointia ja vertailua varten. (Creek 2010, 20–21.)

Vaihe 3: Käsitelmääritelmien rakentaminen. Määritelmien koostamisen jälkeen kustakin määritelmästä poimittiin olennaisimmat käsitteet. Olennaisten käsitteiden listasta koostettiin yhteenvetona uusi määritelmä. (Creek 2010, 22.)

Vaihe 4: Termien ja yhteenvetomääritelmien kääntäminen. Kun kaikki konsensumääritelmistä oli hyväksytty, ne käännettiin työryhmän jäsenten omille kielille. Aluksi jokaisen jäsenen tuli valita sopivin oman kielensä sana edustamaan englanninkielistä käsitettä. Jäsenet huomasivat, että jossain tapauksissa he pystyivät hyväksymään konsensumääritelmän käsitteestä, mutta heidän oli vaikea löytää sellaista käsitettä vastaavaa sanaa, joka olisi myös oman maalaisten kollegojen hyväksymä. Käännösten validointi toteutettiin maakohtaisesti järjestetyissä asiantuntijapaneeleissa, jotka koostuivat toimintaterapian kansallisista järjestöistä, koulutuslaitosten ja klinisen työn asiantuntijoista. Näiden asiantuntijoiden tehtävänä oli kommentoida käännösten kieliopillista rakennetta ja käännöksen tyylikkyyttä, muttei määritelmien sisältöä. Määritelmien ja käännösten valmistuttua lopputulos julkaistiin ENOTHE:n internetsivuilla. (Creek 2010, 28.)

Varmistaakseen tulevaisuudessa toteutuvien käännöstöiden korkean laadun ja yhdenmukaisuuden ryhmä rakensi protokollan käännösprosessille. Prosessi käsittää ENOTHE:n hallituksen määritelmän mukaisen toimintaterapeutin ja kieliasiantuntijan tunnistamisen ja valinnan, kansallisen järjestön tai ENOTHE:n jäsenkoulun hyväksynnän esitetyille käännöksille sekä pyydettyä vasta käännösten luomisen ENOTHE:n hallitukselle. (Creek 2010, 28.)

4 TOIMINTATERAPIAN TERMINOLOGIA SUOMESSA

”Suomalaisten toimintaterapeuttien haasteena on terminologian yhdenmukais-taminen ja oman teoriaperustansa vahvistaminen” (Hautala, Hämäläinen, Mäke-lä & Rusi-Pyykönen 2011, 343). Suomalaiset toimintaterapeutit käyttävät opis-kellessaan ja työssään englanninkielistä lähdemateriaalia. Suomalainen toimin-taterapian terminologia ei ole vakiintunut, jonka vuoksi toimintaterapeutit kään-tävät ja tulkitsevat alan keskeisiä termejä vaihtelevasti.

Toimintakyvyn mittaamisen ja arvioinnin kansallisen asiantuntijaverkoston (TOIMIA) tavoitteena on kehittää ja yhtenäistää toimintakyvyn mittaamisen ja arvioinnin käytäntöjä sekä yhtenäistää toimintakyvyn käsitteitä Suomessa. Vuo-sina 2007–2010 toteutetun TOIMIA-hankkeen tavoitteena oli parantaa toiminta-kyvyn arvioinnin ja mittaamisen yhdenmukaisuutta ja laatua. (Suomen Toiminta-terapeuttiliitto ry 2010, 5–6.)

Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry halusi vastata TOIMIA-hankkeen asettamaan haasteeseen terminologian yhtenäistämisestä ja järjesti 13.8.2010 asiantuntijoi-den konsensuskokouksen, johon osallistui eri tahojen toimintaterapeuttitoimijoi-ta. Mukana oli kunkin toimintaterapiakoulutusta järjestävän oppilaitoksen opetta-jat edustettuna, TOI:n hallitus sekä muita toimintaterapian asiantuntijoita. Ko-kouksessa sovittiin tulevissa julkaisuissa käytettävistä ammattitermeistä. (Suo-men Toimintaterapeuttiliitto ry 2010, 5–6.)

Toimintaterapeuteilla oli keväällä 2010 ollut mahdollisuus kommentoida WEB-pohjaisessa kyselyssä tulevan Hyvät arviointikäytännöt suomalaisessa toiminta-terapiassa -suosituksen käsikirjoitusta. Kyselyyn vastasi tuolloin 42 henkilöä. Suosituksen tavoitteena oli hankkeen kannustamana yhdenmukaistaa toiminta-kyvyn ja toimintaedellytysten kuvaamisessa käytettävää terminologiaa. (Suo-men Toimintaterapeuttiliitto ry 2010, 5–6.)

Toimintaterapian terminologian epäyhdenmukaisuus on niin kansallinen kuin kansainvälinenkin haaste, johon on tärkeä vastata alan ammatillisen kehitty-misen kannalta. Kansainvälisellä tasolla ENOTHE on vastannut terminologian yh-

tenäistämishaasteeseen omalla projektillaan, mutta Suomessa vastaavan asian suhteen ollaan vasta alkutekijöissä. (Kaukinen 2013.)

Ability =Kyky/Valmius	Activity =Tekeminen/Toiminto /Toimiminen	Activity analysis =Toiminnan analyysi	Assessment =Arviointi (prosessi)	Autonomy =Autonomia /Itsemääräämisoikeus
Context =Konteksti	Dependence =Riippuvaisuus	Engagement =Sitoutuminen/ Sitoumus/Osallistu- minen/Osallisuus	Environment =Ympäristö	Evaluation =Arviointi
Function 1. =Toiminto	Function 2. =Toimia	Habit =Tapa/ Tottumus	Independence =Itsenäisyys/Riippu- mattomuus	Interdependence =Asioiden välinen riippuvuus
Motivation =Motivaatio	Occupation =Toiminta	Occupational /activity /task performance =Toiminnallisuus	Occupational mapping =Toiminnallisuuden kartoitus	Occupational Performance Areas =Toiminnallisuuden osa-alueet
Occupational performance components =Toiminnallisuuden edellytyksenä olevat yksilölliset tekijät	Occupational performance environment =Toiminnallisuuden edellytyksenä olevat ympäristötekijät	Participation =Osallistuminen	Role =Rooli (toimintoja organisoiva)	Routine =Rutiini/Tapa
Setting =Asetelma/ Puitteet	Skill =Taito	Task =Tehtävä	Task Analysis =Tehtävän analyysi	Volition =Tahto

Kuvio 2. Toimintaterapian keskeiset termit ENOTHE:n mukaan. Käännöstyö Tähkäpää 2013.

Turun ammattikorkeakoulun syventävän vaiheen toimintaterapeuttiopiskelija, jolla oli vahva pohja englanninkieliselle työskentelylle, aloitti ENOTHE:n 4. vaiheen käännöstyön suomeksi syksyllä 2013. Hän käänsi kaikki ENOTHE:n projektissa kootut termit, käsitteet ja määritelmät (Kuvio 2.). Seuraavana vaiheena on termien käännösten validointi kansallisen asiantuntijapaneelin avulla. ENOTHE:n suosituksen mukaan validointi noudattaa tiettyä sanastotyölle asetettua protokollaa.

5 TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT

5.1 Tarkoitus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli pilotoida ENOTHE:n kansainvälisen Toimintaterapian Terminologia -projektin protokollan mukaista käännösten validointia suomalaisen toimintaterapian keskeisten termien osalta. Tämän pilotin myötä tavoitteena oli kerätä toimeksiantajana toimivalle Toimintaterapian Terminologia -projektille alustavaa tietoa suomalaisen toimintaterapian termien käännösten toimivuudesta käytännön asiantuntijoiden näkökulmasta sekä löytää toimivia menetelmiä kansallisen sanastotyön eteenpäin viemiseksi. Tarkoituksena oli myös arvioida tutkimusmenetelmäksi valitun delfoimenetelmän toimivuutta suomalaisen toimintaterapian terminologiatyön välineenä.

5.2 Tutkimusongelmat

Opinnäytetyön tavoitteisiin pääsemiseksi lähestyttiin käsiteltävää aihetta seuraavien tutkimusongelmien kautta:

Miten toimintaterapian asiantuntijat arvioivat toimintaterapian keskeisten termien käännösten laatua?

Miten delfoi tutkimusmenetelmänä soveltuu suomalaisen toimintaterapian terminologiatyöhön?

6 TOTEUTUS

6.1 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä käytettiin delfoimenetelmää (ENOTHE:n sanastokokous). Delfoi on menetelmä, joka sopii muun muassa asioiden kehitykseen, vanhojen toimintatapojen muuttamiseen sekä tulevaisuuden näkymien kartoittamiseen. Delfoi soveltuu parhaiten käytettäväksi menetelmäksi silloin, kun on tarkoitus saavuttaa jonkin tietyn ryhmän sisäinen yksimielisyys, eli konsensus, jostakin asiasta. (Anttila 2010.)

Delfoimenetelmää käytettäessä on aluksi tärkeää määritellä ja rajata tarkasti tutkittava aihe siten, että epäselvät, tulkinnanvaraiset käsitteet on minimoitu mahdollisimman hyvin. Aiheen rajaamisen apuna voidaan käyttää kyselylomaketta. Aiheen valinnan ja rajaamisen jälkeen valitaan asiantuntijapaneeli tai -paneelleja. (Metsämuuronen 2006, 298–299.) Asiantuntijat valitaan siten, että he edustavat yhdessä monipuolisesti tutkittavaa aihetta sekä työskentelevät tutkittavan aiheen piirissä. Asiantuntijoiden asiantuntemusta arvioidaan ammattilisten tietojen ja taitojen, kokemuksen sekä luovuuden perusteella. Lisäksi asiantuntijan tulee olla halukas ja kiinnostunut osallistumaan, jonka vuoksi motiivi on tärkeää varmistaa etukäteen. (Kuusi & Linturi 2006.)

Ensimmäisessä vaiheessa käydään aiheeseen liittyvää yksilöllistä keskustelua asiantuntijoiden kanssa tai he täyttävät kyselylomakkeen, joiden pohjalta tutkija analysoi sekä kokoaa koosteen ajatuksista seuraavaa kierrosta varten (Metsämuuronen 2006, 298–299). Kysely on aineistonkeruun menetelmä, jossa aineistoa kerätään standardoidusti, ja jossa kohdehenkilöt muodostavat otoksen tietyistä perusjoukosta. Huolellisesti suunniteltu kyselylomake on menetelmänä tehokas ja aineisto voidaan käsitellä ja analysoida nopeasti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 182–184.)

Toisella kierroksella tutkija haastattelee paneelin jäseniä aiemmin käsitellyistä aiheista tarkoituksena perustella ja täsmentää ensimmäisen kierroksen mielipi-

teitä. Asiantuntijoilla on myös mahdollisuus muuttaa omaa näkökulmaansa. (Metsämuuronen 2006, 298–299.) Delfoimenetelmässä asiantuntijoiden anonymiteetin säilyttäminen on tärkeää, siksi haastattelumenetelmäksi soveltuu hyvin yksilöhaastattelu. Haastattelu voi olla tyyliltään strukturoitu, puolistrukturoitu tai vapaa haastattelu. Puolistrukturoidusta haastattelusta voidaan toisinaan käyttää myös nimitystä teemahaastattelu. Tämän tyylisessä haastattelussa kaikille haastateltaville esitetään suunnilleen samat kysymykset tietyistä teemoista ja yleensä lomakkeen mukaisessa järjestyksessä, mutta tilaa annetaan myös kysymyksistä poikkeavalle vapaalle keskustelulle ja perusteluille. (Hirsijärvi & Hurme 2008, 47–48, 102–103.)

Teemahaastattelua käytettäessä haastattelijan on varauduttava niin niukkasanaisiin kuin puheliaisiinkin haastateltaviin. Tästä syystä on hyvä tehdä joitakin koehaastatteluja ennen varsinaisten haastattelujen aloittamista. Näin voidaan myös kokeilla haastatteluteemojen toimivuutta. (Hirsijärvi ym. 2005, 200.)

Sopivan delfoi-kierrosmäärän jälkeen keskustelut lopetetaan ja tutkija kokoaa saadut tiedot. Usein toteutettava kierrosmäärä on vähintään kaksi, sillä tulosten muuttuminen vielä kahden kierroksen jälkeen on yleensä melko vähäistä. Lopputuotoksena saadaan asiantuntijoiden konsensus tutkitusta aihepiiristä (Mannermaa 1999, 153; Metsämuuronen 2006, 298–299).

Delfoimenetelmän avaintekijöitä ovat informaation jäsentely ydinkohdiksi, asiantuntijoilta saadun palautteen käsittely sekä asiantuntijoiden anonymiteetin turvaaminen. Asiantuntijoiden anonymiteetillä varmistetaan, että kukaan ei voi vaikuttaa muiden mielipiteisiin. Tällöin asiantuntijoilla on myös mahdollisuus muuttaa vastauksiaan ”menettämättä kasvojaan”. (Kuusi & Linturi 2006; Anttila 2010.)

Delfoimenetelmän kriittisiä kohtia ovat asiantuntijoiden valinta, ensimmäisen kierroksen kysymysten laadinta, kierrosten tarpeellinen määrä, kierroksilla saavutettava riittävä konsensus ja tutkimuksen tulosten reliabiliteetti eli toistettavuus. Asiantuntijoiden riittävää määrää on vaikea etukäteen sanoa, joten asiantuntemuksen laatu on tärkeää pystyä arvioimaan kriittisesti. Tutkimuksen loppu-

tuloksen kannalta asiantuntijoiden huolellinen valinta on tärkeää, sillä osallistujavalinta voi ohjata tutkimuksen lopputulosta. (Heinonen 2008.)

Iteratiivisuus ja palautteisuus erottavat delfoin tavallisesta kysely-metodista. Asiantuntijoiden mielipiteitä ei kerätä vain analysoitavaksi, vaan vastaukset palautetaan takaisin asiantuntijoille. Tämän palautetiedon avulla vastaajia ohjataan perustelemaan aikaisemmin tekemiä valintojaan. Delfoi-paneelit voidaan toteuttaa joko perinteisenä kirjepostina, sähköpostin välityksellä tai verkkovälitteisesti, jolloin kyseessä on reaaliaikainen Delfoi (Real Time Delphi). (Linturi 2007.)

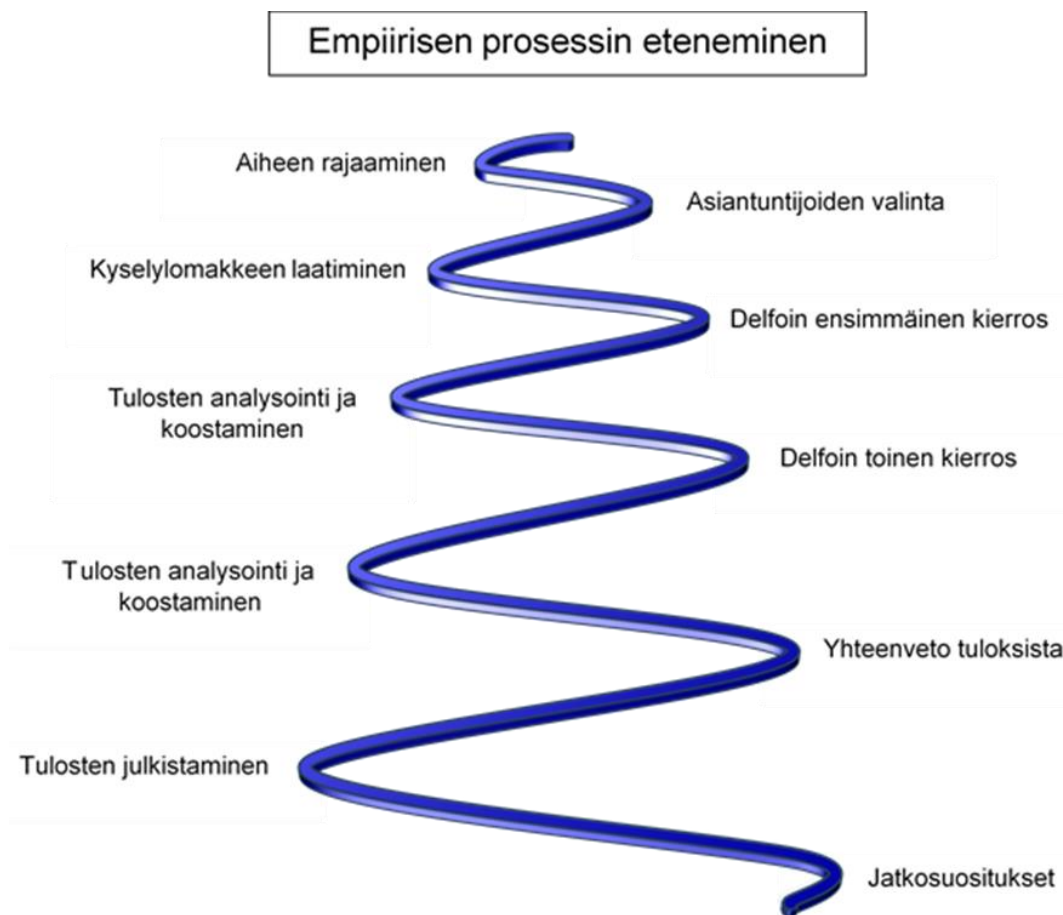
6.2 Tutkimusjoukko

Opinnäytetyön tutkimusjoukko muodostui alun perin yhdestätoista, työpaikka-kohtaisesti valitusta, varsinaissuomalaisesta toimintaterapian asiantuntijasta. Yksi asiantuntijoista jättäytyi pois tutkielmasta ensimmäisen kierroksen aikana, joten tulokset analysoitiin kymmenen asiantuntijan osalta. Tutkijoiden tutkielmaan valitsemat asiantuntijat työskentelivät monipuolisesti psykiatrian, somatiikan sekä koulutusorganisaation toimialueilla. Asiantuntijat valittiin COTEC:n ja ENOTHE:n sekä delfoimenetelmän asiantuntijalle asettamien kriteerien mukaisesti.

COTEC ja ENOTHE määrittelevät asiantuntijaksi oman erityisalansa osaajan, joka on kehittänyt osaamistaan yhdellä tai useammalla seuraavista osa-alueista: käytännön työ, esimiestehtävät, tutkijuus sekä koulutus- ja kehittämis-tehtävät (COTEC/ENOTHE 2011). Jarvisin (2002, 73) mukaan henkilöä, joka kollegoidensa arvion mukaan hallitsee alaan liittyviä erityisiä tietoja ja taitoja, voidaan pitää asiantuntijana. Delfoissa asiantuntemukselle olennaista on siis se, että tietojen ja taitojen tunnistajana toimii oma yhteisö (Remes 1995). Parhaiten asiantuntijakriteereitä täyttäviä henkilöitä tiedusteltiin organisaatioiden edustajilta.

6.3 Empiirisen prosessin eteneminen

Opinnäytetyön käytännön toteutus eteni delfoimenetelmän mukaisesti (Kuvio 3.). Aineistonkeruu koostui kahdesta vaiheesta; kyselylomakkeesta (Liite 3) ja yksilöhaastatteluista, joiden kautta saatiin sekä määrällistä että laadullista aineistoa.

Kuvio 3. Empiirisen prosessin eteneminen delfoin mukaisesti tässä opinnäytetyössä.

Työ toteutettiin kahden tutkijan toimesta. Näin ollen tutkielmassa yhdistyivät menetelmä- ja tutkijatriangulaatio. Triangulaatiolla tarkoitetaan erilaisten menetelmien, teorioiden, tutkijoiden tai tietolähteiden yhdistämistä tutkimuksessa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Menetelmätriangulaatiossa aineiston hankinnassa käytetään useita tiedonhankintamenetelmiä ja tutkijatriangulaatiossa useampi tutkija tutkii samaa ilmiötä ja on mukana joko osassa tutkimusta tai koko prosessissa. Triangulaation avulla voidaan lisätä tutkimuksen luotettavuutta. Menetelmätriangulaatio tutkimustapaan vaatii aikaa ja resursseja, mutta se antaa erinomaisen tilaisuuden laajentaa ja syventää tutkimuskohteesta saatavaa tietoa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Aineiston keruun ensimmäinen vaihe toteutui kyselylomakkeen muodossa. Kyselylomaketta suunnitellessa ja muotoillessa aihe rajattiin tarkasti käsittelemään 30 ENOTHE:n projektissa esiintynyttä toimintaterapian keskeistä termiä.

Tutkijat valitsivat asiantuntijat edellisessä kappaleessa (6.2 Tutkimusjoukko) kuvattujen asiantuntijakriteerien mukaisesti. Ennen kyselylomakkeiden lähettämistä tutkijat olivat yhteydessä asiantuntijoihin ja kertoivat tutkielman tarkoituksesta sekä esittivät arvion osallistumiseen vaadittavasta ajasta ja työpanoksesta. Näin toimimalla tutkijat saivat varmistuksen asiantuntijoiden halukkuudesta ja kiinnostuksesta osallistua tutkielmaan. Osallistujien motiivin selvittäminen etukäteen on delfoimenetelmän mukaan tärkeää (Kuusi & Linturi 2006).

Ensimmäisen kierroksen kyselylomakkeet postitettiin asiantuntijoille, jonka jälkeen heille annettiin keskimäärin kolme viikkoa aikaa termien itsenäiseen läpikäyntiin ja laadun arviointiin. Lomakkeen mukana lähetettiin ennakoon maksettu palautuskuori. Kyselylomakkeen mukana olleessa saatekirjeessä oli selitetty nä ohjeet lomakkeen täyttämiseksi ja palauttamiseksi. Tässä tutkielmassa tutkimusjoukko koostui toimintaterapian asiantuntijoista, joille aiheen ajateltiin olevan ajankohtainen ja kiinnostava. Näin ollen vastausprosentin odotettiin olevan hyvä. Tutkimuksissa, joissa lomakkeet lähetetään jollekin tietylle erityisryhmälle, joka kokee kyselyn aiheen tärkeäksi, lähetetyn lomakkeen vastausprosentin voidaan odottaa olevan korkea (Hirsjärvi ym. 2005, 185).

Työskentelyn tueksi asiantuntijoille lähetettiin myös tuloste, joka sisälsi kaikkien tutkielmassa käsiteltyjen 30 termin suomenkieliset määritelmät ja alkuperäiset englanninkieliset termit. Asiantuntijoiden tehtävänä ei ollut ottaa kantaa määri-

termien oikeellisuuteen, vaan määritelmät jaettiin termien käsitteiden hahmotamisen tueksi. Asiantuntijat ottivat siis ainoastaan kantaa suomenkielisten termien käännösten laatuun. Heidän tehtävänään oli annetun luokituksen avulla määritellä, onko termi 1 suositeltava, 2 sallittava, 3 ei-suositeltava, 4 hylättävä vai 5 vanhentunut. Tämä luokittelu on sanastokeskuksen (TSK) sanastotyössä käyttämä luokitus (Sanastokeskus 2015). Lisäksi jokaisen termin kohdalla pyydettiin perustelua tehdystä valinnasta sekä esimerkkejä siitä, miten asiantuntija käyttää termiä käytännön työssä.

Osa ensimmäisen kierroksen vastauksista palautui saatekirjeessä ilmoitetun palautuspäivän jälkeen. Hirsjärvi ym. (2005, 185) mukaan vastaamisen varmistamiseksi, tutkijat joutuivatkin usein karhuamaan palautumattomia lomakkeita. Käytännön mukaisesti karhuaminen tapahtuu yleensä kaksi kertaa. Karhuamisen myötä vastausprosentti voidaan saada nostettua jopa 80 prosenttiin. (Hirsjärvi ym. 2005, 185.) Puuttuneita vastauksia karhuttiin tapauskohtaisesti enintään kahdesti ja näin vastausprosentiksi saatiin 91 %, eli yhtä osallistujaa lukuun ottamatta kaikki osallistujat palauttivat kyselylomakkeen.

Tutkijan on Hirsjärvi ym. (2005, 199) mukaan pohdittava haastattelumenetelmää valitessa, mikä menettely omassa tutkimuksessa takaa todennäköisimmin parhaan tuloksen. Tässä tutkielmassa päädyttiin puolistrukturoituun yksilöhaastatteluun. Haastattelun runko suunniteltiin ja testattiin huolellisesti ennen haastattelujen aloittamista.

Ensimmäisen kierroksen tulosten analysoinnin ja koostamisen jälkeen haastatteluajat sovittiin sähköpostitse jokaisen asiantuntijan kanssa. Aikaa haastatteluun arvioitiin kuluvan noin tunnin verran, mikä pitikin paikkansa hyvin. Tutkijoiden aikatauluista riippuen haastattelutilanteeseen osallistuivat joko molemmat tutkijat tai muutamassa tilanteessa vain toinen tutkijoista. Haastattelutilanteen alussa asiantuntijalle kuvailtiin tapaamisen tarkoitus sekä se, miten on suunnitelmana edetä. Aluksi ensimmäisen kierroksen tulokset esiteltiin Excelillä laaditun taulukon avulla (Liite 4). Taulukkoon oli kuvattu jokaisen asiantuntijan tekemät luokitukset. Lisäksi tutkijoiden käytössä oli termien laadullisista perusteluista teemoittelun avulla koostettu kaavake.

Jokaisen termin kohdalla käytiin läpi miten muut asiantuntijat olivat luokitelleet termin ja millaisia perusteluja he olivat antaneet valinnoilleen. Käydyn keskustelun jälkeen asiantuntijan oli tarkoitus uudelleen arvioida ja perustella ensimmäisellä kierroksella tekemiään valintoja termien luokittelusta ja laadusta. Asiantuntija saattoi pysyä samassa vastauksessaan kuin edellisellä kierroksella, mutta hänelle annettiin mahdollisuus myös muuttaa mielipidettään. Uudet luokitukset ja perustelut kirjattiin tutkijoiden toimesta samanlaiselle, ensimmäisellä kierroksella käytössä olleelle lomakkeelle. Haastattelun lopuksi asiantuntijoita pyydettiin antamaan palautetta tutkielman kummastakin vaiheesta. Kun kaikki toisen kierroksen haastattelut oli toteutettu, tulokset analysoitiin ja niistä koostettiin lopullinen yhteenveto.

6.4 Aineiston käsittely ja analysointi

Kerätyn aineiston analysointi on yksi tutkimuksen ydinasioista, johon tähdätään jo tutkimusta aloitettaessa. Siihen, milloin aineiston analysointiin ryhdytään ja miten se tehdään, ei ole yksiselitteistä vastausta, vaan se riippuu pitkälti tutkimuksen menetelmistä. Esimerkiksi strukturoiduilla lomakkeilla kerätyn määrällisen aineiston analysointi tehdään tavallisesti sen jälkeen, kun aineisto on kerätty ja järjestelty. Laadullisissa tutkimuksissa, joissa aineistoa kerätään useissa vaiheissa ja usein eri menetelmin, analyysiä ei tehdä ainoastaan yhdessä tutkimusprosessin vaiheessa vaan koko prosessin ajan. Pääperiaatteena analyysitapaa valittaessa on se, että valitaan sellainen analyysitapa, joka tuo parhaiten vastauksen tutkimusongelmiin. (Hirsjärvi ym. 2005, 209, 211–212.)

Määrällisen aineiston analyysissä aineistosta luotiin havaintomatriisi Microsoft Office Excelin avulla, jonka jälkeen se siirrettiin IBM SPSS Statistic -ohjelmistoon keski- ja hajontalukujen laskemista varten. Lisäksi tulokset kuvattiin graafisesti. Laadullinen analyysi toteutettiin aineistolähtöisesti teemoittelun ja tyypittelyn avulla. Analyysiä on kuvattu tarkemmin kussakin toteutusvaiheessa.

6.4.1 Ensimmäisen kierroksen analysointi

Delfoin ensimmäisen kierroksen aineiston analysointi aloitettiin, kun kaikki kyselylomakkeet oli palautettu. Määrällinen aineisto, eli termien luokittelu (1-5), kirjattiin Exceliin ja SPSS-ohjelmistoon, joita käytettiin aineiston analysoinnissa. Puuttuville tiedoille ja epäselville vastauksille käytettiin aineiston analysoinnissa nolla-arvoa. Aineistohallinnan käsikirjan (2015) mukaan puuttuvalle tiedolle ja ”en osaa sanoa” -tyyppisille vastauksille voidaan käyttää esimerkiksi negatiivisia arvoja ja nollaa, kuitenkin niin, että arvot erottuvat selkeästi toisistaan. Lopullisessa analysoinnissa luokitteluasteikko oli siis 0-5.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Kyky	1	1	1	2	2	1	1	1	3	1
3	Tekeminen	1	2	1	1	2	1	1	1	1	2
4	Toiminnan analyysi	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1
5	Arviointi (prosessi)	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1
6	Autonomia	2	0	1	2	1	1	2	1	2	1
7	Konteksti	1	1	1	1	2	1	3	2	2	1
8	Riippuvaisuus	3	1	1	3	1	1	2	1	3	1
9	Sitoutuminen	1	2	0	1	0	1	1	1	1	1
10	Ympäristö	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Kuvio 4. Esimerkki Excelin havaintomatriisista kymmenen ensimmäisen termin kohdalla.

Termien luokituksista koottiin havaintomatriisi (Kuvio 4.), joka on tyypillisesti määrällisen tutkimusaineiston datatiedosto. Havaintomatriisissa yksi rivi vastaa yhtä havaintoa ja yksi sarake taas yhtä muuttujaa. Tällöin havaintoyksikkönä on yleensä henkilö, ja havaintomatriisin muuttujat edustavat näiden henkilöiden antamia vastauksia. (Aineistohallinnan käsikirja 2015.) Tässä opinnäytetyössä muuttujina toimivat termit ja vastaavasti havaintoyksikkönä asiantuntijat.

Määrällistä aineistoa analysoitaessa on tavanomaista, että tutkimusaineistoa kuvataan sekä tilastollisesti että havainnollistetaan graafisesti. ”Tilastollisella analyysillä voidaan todeta aineistosta esimerkiksi ilmiöiden määriä, yleisyyttä, jakautumista ja jäsentymistä luokkiin.” (Lähdesmäki, Hurme, Koskimaa, Mikkola

& Himberg 2009.) Määrällisen aineiston osalta tilastoitiin kunkin termin kohdalla, kuinka monta vastausta kustakin laatuluokituksesta löytyi. Myös yksittäisen vastaajan vastaukset tilastoitiin suhteessa muihin vastauksiin. Tämän jälkeen vastauksista laadittiin taulukko (Liite 4) delfoin toista kierrosta varten. Vastauksista laskettiin SPSS:n avulla kunkin termin luokitusten minimi- ja maksimiarvot, keskiarvo, moodi sekä keskihajonta.

Määrällisen aineiston asteikko näyttäytyy ulkoisesti nominaali- eli luokitteluas- teikkona, mutta sillä on myös muiden asteikkojen ominaisuuksia. Tällä perusteella sitä voidaan pitää suhdeasteikkona. Järjestysasteikon tapaan termien luokituksella on yksiselitteisesti etenevä hierarkkinen järjestys suositeltavasta vanhentuneeseen. Luokituksessa liikuttaessa mittayksikön verran siirrytään aina yhtä pitkä matka seuraavaan luokkaan, mikä taas täyttää välimatka-asteikon kriteerit. (Paaso 2007.) Näin tekijöiden perusteella vastauksista voitiin laskea edellä mainitut keski- ja hajontaluvut.

Ensimmäisen kierroksen laadullisen aineiston, eli termien perustelujen osalta analysointia ryhdyttiin tekemään induktiivisesti eli aineistolähtöisesti. Kun tutkimusta tehdään aineistolähtöisesti, tutkimuksen pääpaino on aineistossa. Tällöin esimerkiksi analyysiyksiköt eivät ole ennalta määrättyjä ja teoria rakennetaan aineisto lähtökohtana. Induktiivisuus tarkoittaa siis etenemistä yksittäisistä havainnoista yleisimpiin väitteisiin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Laadullisesta aineistosta saadut vastaukset jaettiin lomakkeessa määritellyn luokitusasteikon mukaisiin ryhmiin ja siitä poimittiin kunkin termin kohdalla yleisesti toistuvia teemoja. Teemoittelulla tarkoitetaan käytännössä aineiston pilkkomista ja jaoittelua siten, että nostetaan esille tutkimusongelmaa valaisevia teemoja. Se on monelta osin luokittelun kaltaista, mutta tuo esille aineistossa yleisesti korostuneet aiheet. Teemoittelussa aiheita tuodaan esille teoria- ja aineistolähtöisesti. Aineistosta voidaan erotella joko yhteneväisyyksiä tai eriävyyksiä. Teemoittelu sopii analysointitavaksi silloin, kun halutaan ratkaista jokin käytännöllinen ongelma ja synnyttää tietynlainen vaikutelma tai tuoda esille olennaisimmat asiat tiivistetyssä muodossa. (Silius 2008.)

Käsittelyn helpottamiseksi toistuvat teemat värikoodattiin niiden toistuvuuden mukaisesti. Teemoja oli kolme: ”konsensusta puoltavat vastaukset” (vihreä) ”vastaukset, joissa oli yhteneväisyyksiä pienimpien ryhmien välillä” (keltainen) ja ”yksittäiset, keskimääräisestä poikkeavat vastaukset” (punainen). Teemoittelun avulla aineistosta ryhmiteltiin yhteneväisiä sekä suuresti eroavia vastauksia.

Teemoittelun jälkeen aineiston analysointia jatkettiin tyypittelemällä. Tyypittelyllä tarkoitetaan aineiston ryhmittelyä typeiksi poimimalla aineistosta samankaltaisuuksia. Tyypittely tehdään yleensä yhdessä teemoittelun kanssa. Tyypittely voi olla tapa jatkaa laadullisen aineiston analysointia sen teemoittelun jälkeen. Hyvän tyypittelyn seurauksena, tyypit kuvaavat aineistoa monipuolisesti, taloudellisesti ja kiinnostavasti. (Silius 2008.) Tyypittelyllä laadittiin termikohtaisesti kooste konsensusta puoltavista tai sen puuttumista kuvaavista vastauksista. Havainnollistava esimerkki teemoittelusta ja tyypittelystä on esitelty alla olevassa kuviossa 5.

Termi	Havaintoyksiköt	Tyypivastaukset
Sitoutuminen sitoumus osallistuminen osallisuus	Haastava, suomeksi eri vaihtoehtoja, kaikki suositeltavia	Suomenkieliset termit tarkoittavat eri asioita (Oranssilla merkityt havaintoyksiköt)
	Sitoutuminen kuulostaa luontevammalta, osallistuminen vastaa participation	
	Osallisuus myös muiden käyttämä	
	Termi korostuu nykyaikana, osallistuminen hyvä ymmärrettävä käänös	Sitoutuminen on käytetyin (Sinisellä merkityt havaintoyksiköt)
	Sitoutuminen toimintaan	
	Osallistuminen eri asia kuin sitoutuminen	
	Sitoutumalla toimintaan	Osallisuus avautuu laajemmassa mittakaavassa (Violetilla merkityt havaintoyksiköt)
	Sitoutuu toimintaan	
	Osallistuminen eri merkityksessä kuin sitoutuminen	
	Sitoutuminen toimintaan	
	Sitoumus ja osallisuus tarkemmin harkittuja	Punaisella merkityt havaintoyksiköt vastaukset ovat yksittäisiä perusteluja, joita ei voinut yhdistää tyypivastaukseksi
	Osallisuus yhteiskunnallisempi	
	Ihminen on osallinen yhteiskunnassa	

Kuvio 5. Esimerkki teemoittelusta ja tyypittelystä. Tyypittelyä ohjasi väreillä koodatut teemat. Koodivärit olivat vihreä, keltainen ja punainen. Vihreällä koodattiin konsensusta puoltavat vastaukset, keltaisella koodattiin vastauksia, joissa oli yhteneväisyyksiä pienimpien ryhmien kesken ja punaisella koodattiin yksittäiset, keskimääräisestä poikkeavat vastaukset.

Laadullisessa aineistossa esiintyneistä teemoista ja tyyppivastauksista laadittiin kooste toista kierrosta varten. Tutkijat esittivät koosteeseen kerätyt perustelut asiantuntijoille haastattelutilanteessa.

6.4.2 Toisen kierroksen analysointi

Delfoin toisen kierroksen aineiston analysointi aloitettiin ensimmäisen kierroksen tapaan määrällisen aineiston kirjaamisella Exceliin, jonka jälkeen luotu havaintomatriisi siirrettiin SPSS-ohjelmistoon. SPSS:n avulla vastauksista laskettiin kunkin termin luokituksen minimi- ja maksimiarvot, keskiarvo, moodi sekä keskihajonta. Näitä lukuja vertailtiin ensimmäisen ja toisen kierroksen vastaus-ten välillä. Lukujen avulla pyrittiin saamaan tietoa delfoin toimivuudesta sekä tutkielman luotettavuudesta.

Toisen vaiheen laadullinen aineisto muodostui haastattelusta. Haastattelun aikana tutkijat merkitsivät kyselylomakkeelle asiantuntijoiden tekemän luokituksen termistä, heidän näkemyksiään sekä perusteluja. Tarkempaa analyysia varten haastattelut nauhoitettiin. Nauhoittaminen säilyttää keskustelusta olennaiset asiat, kuten haastateltavan sanatarkan puheen ja äänenkäytön sekä myös mahdollisen tunnelatauksen. Myös keskustelutilanne on helpompi pitää luontevana, kun tutkijan ei nauhoituksen ansiosta tarvitse jatkuvasti palata pape-reihinsa, ja kun teemat sekä käsiteltävät aiheet ovat tutkijalla hyvin muistissa. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 92–94.)

Haastattelujen jälkeen nauhoitteet litteroitiin käyttäen referoivaa litterointia. Litteroinnilla tarkoitetaan puhutun tekstin muuttamista kirjoitettuun muotoon. Litterointi voidaan toteuttaa usealla eri tavalla riippuen siitä, kuinka tarkasti puhe ja sen tuottaminen halutaan analyysia varten tallentaa. Tämä riippuu tutkimusteh-tävästä ja sen laajuudesta. Referoivassa litteroinnissa haastatteluäänitteistä kirjataan etukäteen valittuihin teemoihin liittyvän puheen sisällöstä vain pääkoh-dat, ikään kuin muistiinpanoina. Litterointia ei siis tehdä sanatarkasti. Litteroijan tulkinnalla on tässä suuri rooli, sillä litteroija päättää, mitä puheesta on olennais-ta litteroida. (Aineistohallinnan käsikirja 2015.)

Tässä tutkielmassa nauhoitteiden täysin sanatarkan litteroinnin ei koettu olevan tarpeellista, vaan merkittävämmäksi koettiin asiantuntijoiden perustelut termien käännösten laadusta. Nauhoitteista siis litteroitiin haastatteluissa toistuneita yhteneviä tai suuresti eriäviä perusteluita termien luokitukselle ja laadulle. Näistä perusteluista koostettiin teemoittelun avulla tyyppivastaukset. Laadullisen aineiston tulokset jaoteltiin aineistolähtöisesti kahteen pääluokkaan: hyväksyttyihin ja uudelleen käsiteltäviin termeihin. Tässä jaottelussa hyödynnettiin määrällisen aineiston tuloksia. Pääluokat jaoteltiin edelleen alaluokkiin, joita saatiin yhteensä neljä. Kullekin alaluokalle koostettiin teemoittelun pohjalta tyyppivastaukset.

Laadullisen aineiston ollessa kyseessä yksi käyttökelpoinen ratkaisu aineiston keräämisen hallitsemiseksi on saturaatiopiste. Tämä tarkoittaa sitä, että aineiston keruuta jatketaan kunnes se alkaa toistaa itseään. Toisin sanoen, kun esimerkiksi haastateltavien puheessa ei ilmene enää mitään uutta edellisiin verrattuna, voidaan aineiston kerääminen lopettaa. (Manninen, Rissanen & Manninen 2009.)

Saturaatiopisteen käyttö soveltuu myös delfoimenetelmään. Kierroksia voidaan jatkaa niin kauan, kunnes tutkittavien puheessa ilmene enää uusia perusteluja ja konsensus saavutetaan. Tämän aineiston osalta saturaatiopistettä ei saavutettu kahden delfoi-kierroksen aikana. Ensimmäisen ja toisen kierroksen välillä asiantuntijoiden perustelut kuitenkin lähenivät toisiaan huomattavasti.

Kun kaikki ensimmäisen ja toisen kierroksen määrälliset sekä laadulliset aineistot oli analysoitu, niistä koostettiin lopullinen yhteenveto, joka on esitelty seuraavassa kappaleessa.

7 TULOKSET

Ensimmäisellä kierroksella 6,7 % koko aineistosta, eli kahdesta termistä *ympäristö* ja *taito*, syntyi jo konsensus. Molemmat konsensustermit luokiteltiin suositeltaviksi. Termit nähtiin ammatin näkökulmasta tärkeinä, selkeinä, vakiintuneina ja hyvin ymmärrettävinä. Niitä kuvattiin myös ammatillisiksi peruskäsitteiksi, joiden nähtiin olevan kaikkien toimintaterapeuttien ymmärrettävissä.

Termejä, joiden luokitus oli kaikkien asiantuntijoiden mielestä joko suositeltava tai sallittava, oli ensimmäisen kierroksen jälkeen kuusi kappaletta (2 näistä konsensustermejä). Toisen kierroksen jälkeen vastaava luku oli 18. Vastaukset siis yhtenäistyivät tältä osin kolminkertaisesti. Suurimman osan termeistä (24) asiantuntijat luokittelivat ensimmäisellä kierroksella vaihtelevasti suositeltaviin, sallittaviin ja ei-suosittelaviin. Lisäksi epäselviä vastauksia eri termien kohdalla oli useita.

Tulosten kuvaamiseksi toisen kierroksen jälkeen termit jaettiin luokitusten mukaan kahteen pääluokkaan: hyväksyttyihin (18) ja uudelleen käsiteltäviin (12) termeihin (Kuvio 6.). *Hyväksytyt termit* sisälsivät kaksi alaluokkaa: täyden konsensuksen saavuttaneet termit (5) sekä muut hyväksytyt termit (13). Konsensustermit oli luokiteltu kaikkien asiantuntijoiden toimesta suositeltaviksi. Muihin hyväksyttyihin termeihin laskettiin ne termit, jotka oli luokiteltu joko suositeltaviksi tai sallittaviksi. *Uudelleen käsiteltävät termit* jaoteltiin niin ikään kahteen alaluokkaan: uudelle kierrokselle siirrettäviin (8) sekä uudelleen muotoiltaviin (4) termeihin. Asiantuntijat luokittelivat uudelle kierrokselle siirrettävät termit vaihtelevasti sekä hylättäviin, ei-suosittelaviin, sallittaviin että suositeltaviin. Näiden termien käännosten laatuun asiantuntijat eivät olleet kohdistaneet kritiikkiä. Uudelleen muotoiltavat termit sisälsivät ne termit, joiden käännosten laatua asiantuntijat pitivät yleisesti kömpelöinä. Nämä termit useampi asiantuntija luokitteli ei-suosittelavaksi tai hylättäväksi.

	Konsensusstermit (5)	Muut hyväksytyt termit (13)
Hyväksytyt termit (18):	Arviointi (prosessi) Ympäristö <u>Tapa/Tottumus</u> Rooli Taito	<u>Kyky/Valmius</u> Tekeminen/Toiminto/Toiminen Toiminnan analyysi Autonomia/ <u>Itsemääräämisoikeus</u> Konteksti <u>Sitoutuminen/Sitoumus/Osallistuminen/Osallisuus</u> <u>Itsenäisyys/Riippumattomuus</u> Motivaatio Toiminta Toiminnallisuus Osallistuminen <u>Rutiini/Tapa</u> Tahto
	Uudelle kierrokselle siirrettävät termit (8)	Uudelleen muotoiltavat termit (4)
Uudelleen käsiteltävät termit (12):	<u>Riippuvaisuus/Riippuvuus</u> Arviointi Toimia Toiminnallisuuden kartoitus Toiminnallisuuden osa-alueet <u>Asetelma/Puitteet</u> Tehtävä Tehtävän analyysi	Toiminto Asioiden välinen riippuvuus Toiminnallisuuden edellytyksenä olevat yksilölliset tekijät Toiminnallisuuden edellytyksenä olevat ympäristötekijät

Kuvio 6. Termien jaottelu. *Alleviivatut termit kuvaavat niitä termejä, joita asiantuntijat pitivät keskimäärin parhaana käännöksenä kyseisestä termijoukosta. Tekeminen/toiminto/toimiminen termin kohdalla mielipiteet jakautuivat siten tas-
san, ettei yksiselitteisesti parasta käännöstä korostunut.*

7.1 Hyväksytyt termit

Konsensusstermeihin (5) kuuluivat termit *arviointi* (assessment), *ympäristö* (environment), *tapa* (habit), *rooli* (role) ja *taito* (skill). Termejä kuvattiin hyvin samantaisilla perusteluilla. Yleisimpiä perusteluja olivat termin selkeys, vakiintuneisuus, tärkeys, ymmärrettävyys sekä se, että termi on vahvasti sidoksissa toimintaterapian teoriaan tai ammattikirjallisuuteen.

Asiantuntijat olivat jo ensimmäisellä kierroksella verrattain samaa mieltä näistä termeistä. Koska konsensus saavutettiin toisen kierroksen jälkeen, oli keskihajonta luonnollisesti 0 (Taulukko 1.). Keskihajonnan pieneneminen kertoo myös delfoimenetelmän toimivuudesta tämän kaltaisessa terminologiatyössä. Suurin muutos keskihajonnassa kierrosten välillä tapahtui termin *rooli* kohdalla, sen laskiessa 0,632:sta nollaan.

Taulukko 1. Konsensustermien keski- ja hajontaluvut.

1. kierros		Arviointi (prosessi)	Ympäristö	Tapa	Rooli	Taito
N	Valid	9	10	10	10	10
	Missing	1	0	0	0	0
Mean		1,00	1,00	1,10	1,20	1,00
Mode		1	1	1	1	1
Std. Deviation		,000	,000	,316	,632	,000
Minimum		1	1	1	1	1
Maximum		1	1	2	3	1

2. kierros		Arviointi (prosessi)	Ympäristö	Tapa	Rooli	Taito
N	Valid	10	10	10	10	10
	Missing	0	0	0	0	0
Mean		1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Mode		1	1	1	1	1
Std. Deviation		,000	,000	,000	,000	,000
Minimum		1	1	1	1	1
Maximum		1	1	1	1	1

Muihin hyväksyttyihin termeihin (13) kuuluivat termit *kyky (ability)*, *tekeminen/toiminto/toimiminen (activity)*, *toiminnan analyysi (activity analysis)*, *itse-määräämisoikeus (autonomy)*, *konteksti (context)*, *sitoutuminen (engagement)*, *itsenäisyys (independence)*, *motivaatio (motivation)*, *toiminta (occupation)*, *toiminnallisuus (occupational/activity/task performance)*, *osallistuminen (participation)*, *rutiini (routine)* ja *tahto (volition)*.

Myös näiden termien kohdalla perustelut luokitusvalinnoille olivat samansuuntaisia kuin konsensustermeillä. *Teoriaan perustuminen*, termin *vakiintuneisuus*, *selkeys* ja *ymmärrettävyys* olivat niin ikään tärkeitä hyväksymiskriteereitä. Useamman termin kohdalla myös termin *avautumista toimintaterapeuteille*, *moniammatillista ymmärrettävyyttä* sekä termin *löytymistä ICF-luokituksesta* pidettiin hyvänä perusteena termin suosittelukselle tai sallimiselle. Näiden termien kohdalla myös vastausten keskihajonta pieneni merkittävästi kierrosten välillä, eli asiantuntijoiden vastaukset siirtyivät lähemmäs toisiaan (Taulukko 2.).

Taulukko 2. Muiden hyväksyttyjen termien keski- ja hajontaluvut

1. kierros		Kyky	Tekeminen	Toiminnan analyysi	Itsemäääämisosoikeus	Konteksti	Sitoutuminen
N	Valid	10	10	10	9	10	8
	Missing	0	0	0	1	0	2
Mean		1,40	1,30	1,20	1,44	1,50	1,13
Mode		1	1	1	1	1	1
Std. Deviation		,699	,483	,422	,527	,707	,354
Minimum		1	1	1	1	1	1
Maximum		3	2	2	2	3	2

	Itsenäisyys	Motivaatio	Toiminta	Toiminnallisuus	Osallistuminen	Rutiini	Tahto	
N	Valid	10	9	9	8	10	8	10
	Missing	0	1	1	2	0	2	0
Mean	1,20	1,11	1,22	1,50	1,10	1,25	1,10	
Mode	1	1	1	1 ^a	1	1	1	
Std. Deviation	,632	,333	,667	,535	,316	,463	,316	
Minimum	1	1	1	1	1	1	1	
Maximum	3	2	3	2	2	2	2	

2. kierros		Kyky	Tekeminen	Toiminnan analyysi	Itsemäääämisosoikeus	Konteksti	Sitoutuminen
N	Valid	10	10	10	10	10	10
	Missing	0	0	0	0	0	0
Mean		1,30	1,20	1,30	1,20	1,50	1,10
Mode		1	1	1	1	1 ^a	1
Std. Deviation		,483	,422	,483	,422	,527	,316
Minimum		1	1	1	1	1	1
Maximum		2	2	2	2	2	2

	Itsenäisyys	Motivaatio	Toiminta	Toiminnallisuus	Osallistuminen	Rutiini	Tahto
N	Valid	10	10	10	10	10	10
	Missing	0	0	0	0	0	0
Mean		1,10	1,10	1,10	1,10	1,20	1,10
Mode		1	1	1	1	1	1
Std. Deviation		,316	,316	,316	,316	,422	,316
Minimum		1	1	1	1	1	1
Maximum		2	2	2	2	2	2

a. Multiple modes exist. The smallest value is shown.

7.2 Uudelleen käsiteltävät termit

Uudelle kierrokselle siirrettäviä termejä (8) olivat termit *riippuvaisuus* (dependence), *arviointi* (evaluation), *toimia* (function 2), *toiminnallisuuden kartoitus* (occupational mapping), *toiminnallisuuden osa-alueet* (occupational performance areas), *puitteet* (setting), *tehtävä* (task) ja *tehtävän analyysi* (task analysis).

Perustelut näiden termien luokittelulle olivat asiantuntijoiden välillä eriäviä. Kuitenkin ne asiantuntijat, jotka luokittelivat termin ei-suositeltavaksi tai hylättäväksi, perustelivat luokitteluaan usein samansuuntaisesti. Konsensusta pienempien ryhmien välillä oli siis jo havaittavissa.

Yksi yleisimmistä perusteluista näiden termien hylkäämiselle tai ei-suosittelemiselle oli se, että termien ajateltiin olevan *päällekkäisiä* muiden, jo vakiintuneempien termien kanssa. Näin perusteltuja termejä olivat *arviointi*, *toiminnallisuuden kartoitus*, *toiminnallisuuden osa-alueet*, *tehtävä* ja *tehtävän analyysi*. Esimerkiksi termien *arviointi* (*evaluation*) ja *toiminnallisuuden kartoitus* ajateltiin tarkoittavan samaa. Myös *tehtävän analyysin* koettiin olevan liian lähellä toiminnan analyysia. Muutaman asiantuntijoiden mielestä osa uudelle kierrokselle siirrettävistä termeistä oli *hankalia* ja *lisää perusteluja* tai *täsmentämistä vaativia*. Tämän vuoksi niitä ei sellaisenaan suoraan hyväksytty.

Uudelle kierrokselle siirrettävien termien luokitteluissa saattoi olla vain yksi tai muutama enemmistöstä selvästi poikkeava vastaus, jonka vuoksi ajateltiin, että konsensus voisi olla mahdollista saavuttaa kolmannen tai useamman delfoi-kierroksen avulla. Näiden termien kohdalla vastausten keskihajonta kierrosten välillä kasvoi, eli asiantuntijoiden mielipiteet termien luokittelusta erosivat toisella kierroksella ensimmäistä kierrosta enemmän (Taulukko 3.). Ensimmäisen ja toisen kierroksen vastausten erot saattoivat johtua osin myös siitä, että ensimmäisellä kierroksella hankalaksi koettuja termejä jätettiin luokittelematta.

Taulukko 3. Uudelle kierrokselle siirrettävien termien keski- ja hajontaluvut.

1.kierros		Riippuvaisuus	Arviointi	Toimia	Toiminnallisuuden kartoitus	Toiminnallisuuden osa-alueet	Puitteet	Tehtävä	Tehtävän analyysi
N	Valid	10	9	9	8	10	9	10	10
	Missing	0	1	1	2	0	1	0	0
Mean		1,70	1,22	1,56	2,13	1,50	2,22	1,50	1,50
Mode		1	1	1	2 ^a	1	2	1	1
Std. Deviation		,949	,441	,726	,835	,707	,667	,850	,707
Minimum		1	1	1	1	1	1	1	1
Maximum		3	2	3	3	3	3	3	3

(jatkuu)

Taulukko 3 (jatkuu).

2. kierros		Riippuvaisuus	Arviointi	Toimia	Toiminnallisuuden kartoitus	Toiminnallisuuden osa-alueet	Puitteet	Tehtävä	Tehtävän analyysi
N	Valid	10	10	9	10	10	10	10	10
	Missing	0	0	1	0	0	0	0	0
Mean		1,60	1,20	1,33	2,50	1,60	2,00	1,90	1,90
Mode		1	1	1	2 ^a	1	2	1	1
Std. Deviation		,843	,632	,707	,850	,843	,816	1,101	1,101
Minimum		1	1	1	1	1	1	1	1
Maximum		3	3	3	4	3	3	4	4

a. Multiple modes exist. The smallest value is shown.

Uudelleen muotoiltaviin termeihin (4) sisällytettiin termit *toiminto (function 1)*, *asioiden välinen riippuvuus (interdependence)*, *toiminnallisuuden edellytyksenä olevat yksilölliset tekijät (occupational performance components)* ja *toiminnallisuuden edellytyksenä olevat ympäristötekijät (occupational performance environment)*. *Toiminnallisuuden edellytyksenä olevat yksilölliset tekijät* ja *toiminnallisuuden edellytyksenä olevat ympäristötekijät* koettiin lähes yksimielisesti terminä aivan liian hankaliksi ja pitkiksi. Lisäksi vakiintuneempien termien ajateltiin jo sisältävän nämä termit. *Asioiden välinen riippuvuus* taas oli toimintaterapian terminä vieras ja epäselvä. *Toiminto* termin kohdalla otettiin erityisesti kantaa sen määritelmään, sillä osa asiantuntijoista ei mieltänyt termin tarkoittavan sen määritelmän mukaisia asioita. Asiantuntijoiden kokivat vaikeaksi ymmärtää termiä puuttumatta sen määritelmään, jonka vuoksi määritelmään haluttiin ottaa kantaa tutkijoiden antamasta ohjeistuksesta huolimatta.

Uudelleen muotoiltavat termit vaativat asiantuntijoiden mielestä yleisesti lisää määrittelyä ja tarkentamista, jotta niitä voitaisiin aktiivisesti käyttää. Näiden termien osalta myös vastausten keskihajonta oli muihin tuloksiin verraten suuri kasvaen kierrosten välillä (Taulukko 4.). Kasvu johtunee siitä, että toisella kierroksella asiantuntijat rohkeammin luokittelivat termejä ei-suositeltaviin ja hylättäviin verrattuna ensimmäiseen kierrokseen. Näin ollen tulokset jakautuivat kahden isompaan ryhmään, joiden luokitukset poikkesivat toisistaan aiheuttaen keskihajonnan kasvamisen.

Taulukko 4. Uudelleen muotoiltavien termien keski- ja hajontaluvut.

1. kierros		Toiminto	Asioiden välinen riippuvuus	Toim. yksilölliset tekijät	Toim. ympäristö-tekijät
N	Valid	9	7	9	9
	Missing	1	3	1	1
Mean		1,67	1,86	2,44	2,11
Mode		1	2	2	2
Std. Deviation		1,000	,690	,527	,782
Minimum		1	1	2	1
Maximum		3	3	3	3

2. kierros		Toiminto	Asioiden välinen riippuvuus	Toim. yksilölliset tekijät	Toim. ympäristö-tekijät
N	Valid	10	9	10	10
	Missing	0	1	0	0
Mean		1,90	2,67	2,60	2,50
Mode		1	2 ^a	2	2 ^a
Std. Deviation		,994	,707	,699	,850
Minimum		1	2	2	1
Maximum		3	4	4	4

a. Multiple modes exist. The smallest value is shown

7.3 Tulosten yhteenveto

Tässä opinnäytetyössä termien käsittelyssä päästiin hyväksyttäviin tuloksiin 18 termin kohdalla. Hyväksyttäväksi tuloksiksi katsottiin riittävä yksimielisyys asiantuntijoiden välillä, eli termien luokitukset olivat samansuuntaisia koko otoksen osalta (*hyväksytyt termit*). Käytäntöön vahvasti pohjaavat termit, joista on käytetty yhteneviä käännöksiä suomenkielisissä lähdeteoksissa, olivat asiantuntijoiden näkökulmasta vakiinnuttaneet asemansa suomalaisessa toimintaterapian terminologiassa. Kahden delfoi-kierroksen myötä konsensus saavutettiin vain 16,7 % koko aineistoa eli viiden termin kohdalla asiantuntijat luokittelivat termin täysin yhtenevästi. Muutos ensimmäiseen kierrokseen verrattuna oli kuitenkin merkittävä, sillä vastausten yhteneväisyys yli kaksinkertaistui konsensuksen osalta. Kaiken kaikkiaan hyväksyttävien termien osuus kolminkertaistui toisella kierroksella ensimmäiseen kierrokseen verrattuna.

Loput 12 termiä (*uudelleen käsiteltävät termit*) vaativat tutkijoiden mielestä vielä lisää työstämistä. Termeistä, jotka oli tuotu käytäntöön suoraan vieraskielisestä tutkimus- ja lähdemateriaalista, käytettiin vaihtelevasti erilaisia käännöksiä. Asiantuntijoiden mieltymykset parhaasta käännösehdotuksesta erosivat näiden termien osalta *hyväksytyjä termejä* enemmän. Englanninkielisten termien merkitys pääsääntöisesti ymmärrettiin, mutta suomenkielisiä käännöksiä käytettiin useita erilaisia rinnakkain. Yhtä vakiintunutta mieltymystä suomennoksista ei näiden termien osalta löytynyt. Joidenkin termien kohdalla asiantuntijat eivät myöskään tunnistanee termiä osana suomalaista toimintaterapiaa.

Kerätyn aineiston perusteella voidaan siis päätellä, ettei suomalaisen toimintaterapian terminologia ole vielä vakiintunutta. Aineistosta kävi myös ilmi, että asiantuntijat kokivat terminologian vakiinnuttamisen ammatillisesti merkittäväksi. Lisäksi tulosten perusteella voidaan todeta, että kaikki ENOTHE:n Terminologia Projektin 1-2 käsittelemät toimintaterapian keskeiset termit eivät ole keskeisessä asemassa suomalaisen toimintaterapian näkökulmasta.

7.4 Jatkosuositukset

Opinnäytetyössä saatujen tulosten perusteella suomalaisen toimintaterapian keskeiset termit vaativat jatkotyöskentelyä tulevaisuudessa.

Uudelleen käsiteltävien termien (12) osalta pohdittiin parhaaksi ratkaisuksi kolmatta tai useampaa delfoi-kierrosta. Vaihtoehtoisesti konsensus voitaisiin saavuttaa sanastokokouksella. Mahdolliseen sanastokokoukseen osallistuvien asiantuntijoiden valintaan vaikuttaa se, haluavatko aiemmin tutkielmaan osallistuneet asiantuntijat säilyttää anonymiteettinsä. Mikäli asiantuntijat haluavat pysyä tunnistamattomina, voidaan sanastokokous koostaa myös uudesta asiantuntijaryhmästä, jonka jäsenillä on vastaava asiantuntijuus käsiteltävästä aiheesta. Tässä opinnäytetyössä toteutettujen delfoi-kierrosten antamat tulokset luovat tällöin pohjan ja lähtökohdat keskustelulle.

Sanastokokouksessa asiantuntijoiden välitön vuorovaikutus saattaa nopeuttaa konsensuksen saavuttamista termien laadusta. Sanastokokouksen toteuttami-

nen ei myöskään ole tutkijalle yhtä työlästä kuin delfoimenetelmän käyttö. Toisaalta delfoi antaa asiantuntijalle mahdollisuuden tuoda esille omia mielipiteitä ilman ryhmän painostusta, mikä saattaa olla tämän tyyllisessä terminologia-työssä hyvinkin merkittävää tulosten todenmukaisuuden kannalta.

Tutkielmassa saatuja tuloksia on mahdollista siirtää myös muuhun keskusteluun sekä tutkimusryhmille keskustelun ja työskentelyn pohjaksi. Tutkijat kokivat tutkielmaa varten laaditun kyselylomakkeen tehokkaaksi ja monipuoliseksi tavaksi kerätä tarvittavaa tietoa termien laadusta. Kyselylomaketta voidaan käyttää myös mahdollisissa jatkotyöskentelyssä aineiston keruun pohjana.

8 POHDINTA

Opinnäytetyö käsitteli niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin merkittävää ja ajankohtaista aihetta, jonka eteenpäin vieminen on alan kehittymisen kannalta tärkeää. Koska toimintaterapeutin ammatti on Suomessa suhteellisen uusi ja vähän tunnettu, tarvitaan terapeuttien kesken yhteinen ymmärrys keskeisistä käsitteistä ja termeistä. Terminologian vakiinnuttamisella ja näin ollen alan sisäisen yhteisymmärryksen kautta voidaan käytännön työtä perustella myös muille ammattiryhmille.

Opinnäytetyön aiheen ajankohtaisuus näkyy myös sen herättämässä kiinnostuksessa. Työ valittiin esiteltäväksi ENOTHE:n lokakuussa 2015 järjestämään 21. vuosikokoukseen Bulgarian Rusessa. Käytännön syistä opinnäytetyön tekijät eivät päässeet osallistumaan kokoukseen, jonka vuoksi työstä laadittu posterit esiteltiin opinnäytetyön toimeksiantajan ja ohjaavan opettajan toimesta. Opinnäytetyö valittiin myös esiteltäväksi toimintaterapian kehittämis- ja tutkimus-symposiumissa Lappeenrannassa marraskuussa 2015. Lisäksi työtä koskevia esittely- ja julkaisupyyntöjä on tullut eri toimintaterapiatahoilta.

Opinnäytetyön tekemisen suurimpana vahvuutena tekijät kokivat keskinäisen yhteistyön saumattomuuden sekä tehokkuuden. Sitoutuneisuus ja vastuullisuus kuvasivat tekijöiden työskentelyä läpi opinnäytetyöprosessin. Yhtenevien ajatusten ja toimivan työnjaon kautta koettiin, että tutkijatriangulaatio toi tutkielmalle paljon lisäarvoa. Entuudestaan tekijöille vieraamman aiheen parissa työskentely vaati tekijöiltä suurta sitoutumista ja oma-aloitteista perehtymistä aiheeseen. Menetelmätriangulaation kautta tekijät kokivat saaneensa kattavan käsityksen tutkitusta aiheesta. Vahvan teoriapohjan hankkiminen mahdollisti sopeutumisen opinnäytetyöprosessiin luonnollisestikin kuuluviin, ennalta arvaamattomiin tilanteisiin. Tämän prosessin kohdalla näitä olivat esimerkiksi aineiston keruuseen liittyvät aikataululliset haasteet, jotka hidastivat prosessin etenemistä. Epävarmuuden sietäminen ja paineensietokyky olivat edellytyksenä aikataulussa pysymiselle ja laadun varmistamiselle.

8.1 Vastaukset tutkimusongelmiin

Hirsjärvi ym. (2005, 116–117) mukaan laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että teoriatiedon lisääntyessä tutkimusongelmat ja työn rajaus muovautuvat jatkuvasti. Näin kävi myös tämän opinnäytetyön edetessä. Tutkielman rakenne ja tutkimusongelmat elivät jatkuvasti tiedon karttuessa ja tutkielman edetessä. Kerätyn taustatiedon ja tutkimuslomakkeiden antaman alustavan informaation perusteella opinnäytetyötä ohjaavat kysymykset täsmentyivät lopulta kahteen kysymykseen: *Miten asiantuntijoina toimivat toimintaterapeutit arvioivat toimintaterapian keskeisten termien käännösten laatua ja miten delfoi tutkimusmenetelmänä soveltuu ENOTHE:n protokollan mukaiseen terminologiatyöhön.* Kerätystä aineistosta saatiin vastaukset asetettuihin tutkimusongelmiin.

Toimintaterapian asiantuntijat arvioivat keskeisten termien laatua vaihtelevasti (tarkempi kuvaus kappaleessa 7 *Tulokset*). Asiantuntijat pohtivat termejä vahvasti sidoksissa asiakastyöhön ja moniammatilliseen yhteistyöhön. Sellaisissa termeissä, joissa suomennettuja vaihtoehtoja oli useita, sopivinta termiä valittaessa oli pohdittu termiä englannin kielen, termin määritelmän sekä moniammatillisen yhteistyön ja ICF-luokituksen kautta.

Moni asiantuntijoista koki termien luokittelun hankalaksi. Yksittäisten termien käsittäminen irti asiayhteydestä vaikutti olevan yleisesti haastavaa. Tästä huolimatta siihen tunnuttiin pyrkivän erityisesti käytännössä vieraampien termien kohdalla, jopa liiankin vahvasti. Yksi tutkielman toteutukseen liittyvistä haasteista olikin se, että termejä mietittiin usein yksittäisinä sanoina, vahvasti asiayhteyksistä irrotettuna. Tutkijat pohtivat olisiko termien hahmottaminen ja tulkitseminen viime kädessä edes mahdollista ilman, että niitä liitetään muihin termeihin tai tarkastellaan käytännön esimerkkejä hyödyntäen? Onko se missään tilanteessa edes tarpeellista? Termejä kuitenkin käytetään sidoksissa muihin sanoihin lausunnoissa, puheessa ja muussa kanssakäymisessä, ja siihen ne ovat tarkoitettukin – selkeyttämään ja tukemaan.

Otoksen pieni koko huomioiden tulokset termien käännösten laadusta ja käytettävyydestä ovat vain suuntaa antavia, eikä näin ollen suurempia yleistyksiä voi-

da tehdä. Kokonaisvaltaisemman kuvan luomiseksi lienee suositeltavaa laajentaa tutkimuksia ulottumaan suurempaan tutkimusjoukkoon.

Delfoi toimi tämän tyyppisen terminologiatyön menetelmänä hyvin. Keskihajonnan pieneneminen kierrosten välillä kertoo menetelmän toimineen tarkoitetulla tavalla. Kierrosten myötä asiantuntijat pääsivät lähemmäs konsensusta käsitelystä aiheesta. Niiden termien kohdalla, joissa keskihajonta kasvoi, saattoi kasvu johtua haastattelujen yhteydessä tapahtuneesta tehtävänannon täsmennyksestä. Lisäksi toisella kierroksella asiantuntijat rohkaistuivat luokittelemaan termejä enemmän ei-suositeltaviksi ja hylättäväksi. Aineisto jakautui siis joidenkin termien kohdalla kahteen pienempään ryhmään, joiden välillä vallitsi toisistaan poikkeava yhtenäisyys. Tämä näkyy tuloksissa minimi- ja maksimiarvon etäännyttymisenä toisistaan ja näiden arvojen muutoksena kierrosten välillä. Näiden termien osalta myös moodeja oli useita, mikä kuvaa vastausten jakautumista useampaan ryhmään. Koska asiantuntijoiden voidaan katsoa yhtenäistäneen mielipiteitään myös näiden termien osalta, ei keskihajonnan kasvua pidä tulkita delfoimenetelmän toimivuutta heikentävänä tuloksena.

Vaikka delfoi toimi menetelmänä hyvin tämän tyyppisessä työskentelyssä, oli sen toteuttaminen tutkijoille melko työlästä ja aikaa vievää. Opinnäytetyön laajuuden asettamien rajojen vuoksi kierrosten lukumäärä päätettiin rajata kahteen jo ennen empiirisen osuuden aloittamista. Tässä opinnäytetyössä kaksi kierrosta ei riittänyt konsensuksen saavuttamiseen koko aineiston osalta.

8.2 Pohdintaa toteutuksesta

Tutkielman ensimmäisen kierroksen analysointiin vaikutti asiantuntijoiden termeistä tekemät luokitukset, jotka sijoittuivat kahden luokan väliin (epäselvä vastaus=0). Tämä vaikeutti vastausten syöttämistä havaintomatriisiin. Ongelman tiedostamisen jälkeen epäselvillä vastauksilla ei kuitenkaan ollut merkittävää vaikutusta tulosten ymmärtämisen tai seuraavan kierroksen toteutuksen kannalta. Lopputulosten kannalta oli kuitenkin huomioitava näiden vastausten mahdollisesti aiheuttamat vääristymät kokonaiskuvassa. Epäselvät vastaukset näkyivät

laskettujen keski- ja hajontalukujen muutoksissa. Ongelman välttämiseksi jatkossa pohdittiin tehtävänannon täsmentämistä haastattelujen alussa. Tämä vaikutti toisen kierroksen tuloksiin siten, ettei epäselviä vastauksia tullut.

Osa ensimmäisen kierroksen kyselylomakkeista palautui annetun palautuspäivän jälkeen. Vastausten myöhästymisestä johtuen ensimmäisen kierroksen tulosten analysointi ja koostaminen viivästyivät, eikä toisen kierroksen toteuttaminen onnistunut suunnitellun aikataulun mukaisesti. Toiselle kierrokselle päästiin siksi siirtymään useaa kuukautta suunniteltua aikataulua myöhemmin. Tästä johtuen tutkielman toisen kierroksen toteutus ja analysointi sekä opinnäytetyön viimeistely jouduttiin toteuttamaan nopeassa aikataulussa. Koska toinen kierros ja sen analysointi oli kuitenkin etukäteen tarkkaan suunniteltu, ei niiden nopea toteuttaminen tuottanut ongelmia.

Kahden toteutetun delfoi-kierrosten jälkeen termien hylkäämisiä oli vain muutama, mutta ei-suositeltavaksi luokitteluja tapahtui kuitenkin useampia. Kun termi hylättiin tai luokiteltiin ei-suositeltavasti, koettiin tärkeänä selvittää, johtuiko hylkääminen termin käännöksen huonosta laadusta vai siitä, ettei termiä koettu tarpeelliseksi suomalaisessa toimintaterapiassa. Tämän osalta korostui laadullisen aineiston merkitys luokittelun taustojen tulkitsemiseksi.

Koska opinnäytetyön tavoitteena oli ottaa kantaa termien käännösten laatuun, ei niiden hylkääminen käytettävyyden vuoksi ole hyvä tulos. Kyselylomakkeen tehtävänannon tarkkuuteen olisi tältä osin voitu kiinnittää enemmän huomiota. Nyt täsmennys tapahtui vasta toisen kierroksen haastatteluiden yhteydessä. Lomakkeen täyttöohjeissa olisi ollut hyvä mainita selkeämmin, että luokittelua toivottiin ainoastaan käännöksen laadun suhteen, ei sen käyttötarpeen mukaan. Haastattelun yhteydessä kerätyn palautteen perusteella myös osa asiantuntijoista olisi kaivannut täsmällisempiä ohjeita lomakkeen täyttämisen tueksi. Moni asiantuntijoista kertoikin toisen kierroksen täsmennyksen selkeyttäneen ohjeistusta huomattavasti.

8.1 Luotettavuus

Tapoja tutkimuksen pätevyyden ja luotettavuuden arviointiin on useita. Se, mikä tapa on kullekin tutkimukselle sopivin, riippuu tutkimuksen laadusta. Laadulliselle ja määrälliselle tutkimukselle on olemassa omat mittarinsa ja menetelmänsä tutkimuksen laadun arvioimiseen. (Hirsjärvi ym. 2005, 216–218.)

Määrällisten tutkimustulosten luotettavuudessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten luotettavia saadut tulokset ovat, eli miten hyvin tulokset vastaavat todellisuutta ja siihen, saadaanko tutkimuksessa käytetyillä menetelmillä vastaukset tutkimusongelmiin (Erätuuli, Leino & Yli-Luoma 1994, 98). Laadullisen aineiston analyysia arvioidessa taas on hyvä kiinnittää huomiota aineiston merkittävyyteen ja yhteiskunnalliseen tai kulttuuriseen paikkaan, aineiston riittävyyteen, analyysin kattavuuteen sekä analyysin arvioitavuuteen ja toistettavuuteen (Mäkelä 1995, 47–48).

Tutkimuksen luotettavuutta käsiteltäessä puhutaan usein kahdesta asiasta: tutkimuksen reliabiliteetista ja validiteetista. Reliabiliteetilla tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta eli tutkimuksen tai mittauksen kykyä tuottaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Validius taas tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata asiaa, jota sen on tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi ym. 2005, 216–217.)

Reliabiliteetissa voidaan erottaa kaksi osatekijää: stabiliteetti ja konsistenssi. Stabiliteetilla tarkoitetaan mittarin pysyvyyttä ajassa. Stabiilin mittarin antamat tulokset eivät ole riippuvaisia ulkoisista tekijöistä, kuten vastaajan mielialasta tai tutkimuksen toteuttajasta. Konsistenssi taas kuvaa mittarin yhtenäisyyttä. Kun esimerkiksi mittarin kysymykset jaetaan kahteen väittämäjoukkoon ja kummankin joukon voidaan todeta mittaavan samaa asiaa, voidaan mittarin katsoa olevan konsistenssi. (Paaso 2007.)

Laadullisen aineiston osalta reliabiliteetti voidaan todeta esimerkiksi sillä, että kahden eri tutkijan samalla menetelmällä tekemät haastattelut tuottavat samankaltaisia tuloksia, jolloin mittaustuloksen voidaan ajatella olevan riippumaton

tutkijasta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Kuten jo aiemmin on mainittu, haastattelumenetelmänä tässä opinnäytetyössä oli puolistrukturoitu teemahaastelu. Hirsjärvi ja Hurme (2008, 48, 184) mukaan puolistrukturoidussa haastattelussa käsiteltävät teemat ja etenemisjärjestys on kullakin haastattelukerralla sama, mikä lisää tutkimuksen luotettavuutta vähentämällä tutkimuksen toteuttajan vaikutusta tuloksiin. Toteutettu kysely ja haastattelu ovat toistettavissa uudella tutkimusjoukolla, joka täyttää tutkimusjoukon valinnassa hyödynnetyt asiantuntijakriteerit.

Tutkielman toteutuksen ja analysoinnin vaiheet on kuvattu tarkasti, joten empiirinen osuus on toistettavissa myös eri tutkijoiden toimesta. Lisäksi kyselyn ja haastattelun eri osioiden voidaan todeta mittaaavan samaa asiaa. Näillä perustein tutkielma on reliaabeli. Opinnäytetyön haastatteluosuuden toteuttaminen puolistrukturoidusti lisää myös opinnäytetyön reliaabeliutta, sillä yksittäisen tutkijan vaikutus saatuihin tuloksiin on minimaalinen. Tutkielmassa yhdistyivät sekä tutkija- että menetelmätriangulaatio, jotka osaltaan lisäsivät työn luotettavuutta.

Tutkimuksen reliaabeliuden arvioiminen ei yksinään riitä kertomaan luotettavuudesta. Luotettavuuden kannalta tulee selvittää myös tutkimuksen pätevyys eli validiteetti. (Hirsjärvi ym. 2005, 217.) Validiteetilla tarkoitetaan mittarin kykyä mitata juuri niitä asioita, jota sen on tarkoituskin mitata mahdollisimman kattavasti ja tehokkaasti. Jotta mittaria voitaisiin pitää pätevänä eli validina, on tutkijan osattava käyttää sitä oikein. Tärkeää on myös, että mittaria käytetään oikea-aikaisesti ja sille tarkoitettuun kohderyhmään. Kun kaikki edellä mainitut tekijät on huomioitu, tutkimusta voidaan pitää validina. (Paaso 2007.)

Tässä opinnäytetyössä tutkimusjoukko ja otanta valittiin tarkasti ENOTHE:n ja delfoimenetelmän asiantuntijoille asettamien kriteerien mukaisesti pätevien tulosten saavuttamiseksi. Myös aiheen kiinnostavuus ja ajankohtaisuus kohderyhmälle lisäävät validiteettia tämän opinnäytetyön osalta.

Kyselylomake viimeisteltiin kohderyhmälle sopivaksi ENOTHE:n protokollaa ja Sanastokeskuksen sanastotyölle asettamaa käyttösuositusta hyödyntäen. Tä-

män jälkeen lomakkeen toimivuutta testattiin toimintaterapeuttiopiskelijoilla tulosten laadun varmistamiseksi. Testiryhmä valittiin toimintaterapeuttiopiskelijoiden joukosta, jotta se olisi mahdollisimman lähellä todellista tutkimusjoukkoa. Tutkijoiden perehtyminen aiheeseen, olemassa olevien suositusten hyödyntäminen lomakkeen laadinnassa ja tutkimuslomakkeen testaaminen lisäävät kyselyn validiteettia tässä opinnäytetyössä.

Ennen toisen kierroksen haastatteluihin ryhtymistä tutkijat perehtyivät haastattelun teemoihin huolellisesti ja harjoittelivat haastattelun toteutusta yhtenäisen laadun varmistamiseksi. Selkeän etenemisjärjestyksen vuoksi asiantuntijoiden vastaukset olivat verrattavissa toisiinsa riippumatta siitä toteutettiinko haastattelu yhden vai molempien tutkijoiden toimesta. Tämän perusteella kaikki haastattelut olivat reliaabeleja ja valideja. Yksittäisen lähtökohdiltaan virheellisen tutkimusasetelman merkitys on tutkimuksen kokonaisvaliditeetin kannalta suuri, mistä johtuen yksittäisen mittauskerran hyvä validiteetti on merkittävä tutkimuksen kokonaisvaliditeetin kannalta (Paaso 2007). Koska kyselylomakkeiden ja yksittäisten haastatteluiden voidaan katsoa olevan valideja, voidaan tämän opinnäytetyön tuloksia pitää siis valideina.

8.2 Eettisyys

Tutkimuksen tekemiseen liittyy paljon erilaisia eettisiä ja moraalisia periaatteita, joiden noudattaminen on tärkeää. Ensinnäkin tutkimukseen osallistumisen tulee aina perustua vapaaehtoisuuteen ja tutkimushenkilöillä on oikeus pysyä nimettöminä. Tutkimushenkilöillä on myös halutessaan oltava oikeus jättäytyä pois missä tahansa tutkimuksen vaiheessa. Lisäksi on tärkeää, että tutkimuksen luonne ja kulku selvitetään tutkimushenkilöille ja heillä on oikeus saada tietoa tutkimuksen tuloksista. Tutkimus ei saa koskaan vaarantaa tai halventaa tutkimukseen osallistujia. Tutkijoilla itsellään on vastuu siitä, että tutkimus suoritetaan eettisesti ja moraalisesti kestäväällä tavalla. (Jyväskylä & Teirilä 2001, 16.)

Opinnäytetyön toteutuksessa, asiantuntijoiden valinnassa sekä aineiston keruussa toimittiin eettisten tapojen ja periaatteiden mukaisesti. Ennen tutkimus-

osuuden aloittamista tutkijat hankkivat asiantuntijoiden työorganisaatioilta viralliset tutkimusluvut. Lisäksi jokaista asiantuntijaa tiedotettiin tutkielman tarkoituksesta sekä kulusta, ja heiltä pyydettiin kirjallinen suostumus tutkielmaan osallistumisesta. Tutkielmaan osallistuminen oli täysin vapaaehtoista ja keskeyttäminen oli mahdollista missä tahansa toteutuksen vaiheessa. Tutkielma toteutettiin nimettömänä ja kaikkia asiantuntijoiden tietoja käsiteltiin luottamuksellisesti. Tietoja käsittelevät ainoastaan tutkielman tekijät. Tutkielman tulokset raportoitiin tilastollisina kokonaisuuksina, joista yksittäistä vastaajaa ei voinut tunnistaa. Näin turvattiin asiantuntijoiden anonymiteetin säilyminen.

Tutkielman haastattelut nauhoitettiin tulosten litterointia ja analysointia varten. Lupa nauhoittamiseen varmistettiin asiantuntijoilta jo tutkimusluvassa sekä vielä haastattelutilanteen alussa, sillä tutkimustilanteiden nauhoittamiseen on aina saatava tutkimushenkilöiden lupa. Tutkijan tulee lisäksi kertoa, miksi hän haluaa nauhoittaa keskustelun, miten nauhoituksia tullaan käyttämään, miten niitä säilytetään ja miten ne lopuksi hävitetään (Oliver 2004, 45). Kaikki tutkimusmateriaali (nauhoitteet, kirjalliset dokumentit ja lupalomakkeet ym.) tuhottiin tutkijoiden toimesta välittömästi tutkimustulosten ja opinnäytetyön valmistuttua. Asiantuntijoita tiedotettiin siitä, että opinnäytetyö on julkinen ja se toimitetaan Turun ammattikorkeakoulun Ruiskadun-yksikön kirjastoon sekä julkaistaan Theseus-verkkoympäristössä.

LÄHTEET

Aineistohallinnan käsikirja 2015. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 19.9.2015. <http://www.fsd.uta.fi/aineistohallinta/>.

Anttila, P. 2010. Delfoi-menetelmä. Ylemmän AMK-tutkinnon metodifoorumi, Virtuaaliammattikorkeakoulu. Viitattu 2.12.2014. <http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464144782/1194348561062/1194356475263.html>.

Bjon, C. 2014. Terminologia, tesaurus vai ontologia? Kela.

COTEC/ENOTHE. 2011. European OT Expert Groups. Guidelines for Establishment and Management.

COTEC & ENOTHE. 2015. Connecting Education/Practice/Research/Policy. Viitattu 30.9.2015. www.cotec-europe.org.

Creek, J. 2010. The Core Concepts of Occupational Therapy. A Dynamic Framework for Practice. 1., painos. London, Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.

ENOTHE, The European Network of Occupational Therapy in Higher Education. 1995. Viitattu 25.11.2014. <http://www.enothe.eu/index.php>.

Eräutuuli, M.; Leino, J. & Yliluoma, P. 1994. Kvantitatiiviset analyysimenetelmät ihmistieteissä. Rauma: Kirjapaino Oy West Point.

Hautala, T.; Hämäläinen, T.; Mäkelä, L. & Rusi-Pyykönen, M. 2011. Toiminnan voimaa - Toimintaterapia käytännössä. 1-2., painos. Helsinki: Edita.

Heinonen, S. 2008. Riskikäsitteen moniulotteisuus tulevaisuuden tutkimuksessa. Futura 4/2008.

Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsijärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. 11., painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Jarvis, P. 2002. An International Dictionary of Adult and Continuing Education. Routledge, London: Kogan Page.

Jurmu, B. KL. 2002. Toimintaterapian didaktisia lähtökohtia. Verkkolehtien etusivu, Jyväskylän yliopisto, Terveystieteiden laitos. Viitattu 17.11.2014. http://www.peda.net/verkkolehti/jyu/89/toimintaterapia?m=content&a_id=14.

Jyväskylä E. & Teirilä M. 2001. Tutkielman tekijän työkirja. Vantaa: Tummavuoren Kirjapaino Oy.

Kaukinen, M-A. 2013. Terminologia-projektin ideointia. Toimintaterapeuttiliiton koulutuspäivän round table -discussion.

Kaukinen, M-A.; Kuikkaniemi, A. & Roininen, M. 2014. Projektisuunnitelma, Toimintaterapian Terminologia -projekti. TuAMK, TKI-toiminta.

Kuusi, O. & Linturi, H. 2006. Delfoi-oraakkelin matkassa. Viitattu 31.8.2015 http://www.edelfoi.fi/fi/orgs/hse/materials/001_delfix.

Linturi, H. 2007. Delfoin metamorfooseja. Futura 1/2007.

Lähdesmäki, T.; Hurme, P.; Koskimaa, R.; Mikkola, L. & Himberg T. 2009. Menetelmäpolkuja humanisteille. Jyväskylän Yliopisto, Humanistinen tiedekunta. Viitattu 19.9.2015. <http://www.jyu.fi/mehu>.

Mannermaa, M. 1999. Tulevaisuuden hallinta. Skenaariot strategiatyöskentelyssä. WSOY. Ekonomia-sarja.

Manninen, S.; Rissanen, R. & Manninen P. 2009. Laadullinen tutkimus. VirtuaaliAMK. Viitattu 3.12.2014. <http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/030906/1144934265902.html>.

Metsämuuronen, J. 2006. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä 3. 2., korjattu painos. Tutkijalaitos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Mäkelä, K. (toim.) 1995. Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Oliver, P. 2004. The Student's Guide to Research Ethics. Berkshire: Open University Press.

Paaso, E. 2007. KvantiMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 19.9.2015. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>

Remes, P. (toim.) 1995. Asiantuntijoiksi oppiminen. Institute of Educational Research of University of Jyväskylä. Työpapereita 1.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 11.9.2015. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>.

Sanastokeskus TSK ry. 2015. Viitattu 20.9.2015. <http://www.tsk.fi/tsk/>

Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry. 2010. Hyvät arviointikäytännöt suomalaisessa toimintaterapiassa – Arvioinnin lähtökohdat ja suositukset.

Silius, K. 2008. Teemoittelu ja tyypittely. Hypermedialaboratorio. Tampereen teknillinen yliopisto.

TEPA – Sanastokeskus TSK:n termipankki. Viitattu 1.12.2014. www.tsk.fi/tepa.

Tähkäpää, E. 2013. ENOTHE:n termien ja määritelmien käännoöstyö.

Tutkimuslupa

TIEDOTE TUTKITTAVILLE JA SUOSTUMUS TUTKIELMAAN OSALLISTUMISESTA Toimintaterapian terminologia Suomessa – Pilotti ENOTHE:n protokollaa soveltaen

Tämä tutkielma on kahden Turun ammattikorkeakoulun toimintaterapeuttiopiskelijan toteuttama ja se on osa opinnäytetyötä. Tällä hetkellä on suunnitteilla projekti, jonka tavoitteena on yhtenäistää suomalaista toimintaterapian terminologiaa. Tutkielmamme tavoitteena on toimia pilottitutkimuksena tälle projektille. Tässä tutkielmassa tarkastellaan suomalaista toimintaterapian terminologiaa käytännön näkökulmasta. Tarkoituksena on kartoittaa, millaisia eroja ja yhtäläisyyksiä on toimintaterapeuttien tavassa hahmottaa, käyttää ja hyödyntää alan keskeisiä käsitteitä työssään.

Toimintaterapian terminologian vakiintumattomuus on sekä kansallinen että kansainvälinen haaste, johon on ammatillisen kehittymisen ja yhteistyön näkökulmasta tärkeä vastata. Muualla Euroopassa haasteeseen on pyritty vastaamaan terminologian yhtenäistämiseen tähtäävällä ENOTHE:n projektilla, mutta Suomessa asian ajamisessa eteenpäin ollaan vasta alkutekijöissä.

ENOTHE (*The European Network of Occupational Therapy Higher Education*) kokosi vuonna 2002 yhteen eri Euroopan maiden toimintaterapian asiantuntijoista koostuvan työryhmän, jonka tavoitteena oli yhtenäistää alan ammatillista terminologiaa. Kuuden työskentelyvuoden aikana terminologiatyöryhmä koosti, käsitteli, uudelleen määritteli ja käänsi toimintaterapian näkökulmasta 30 keskeistä käsitettä.

Suomalaiset toimintaterapeutit käyttävät vieraskielistä lähdemateriaalia opiskellessa ja työssä ohjaamaan ammatillista identiteettiä. Tämän pohjalta toimintaterapeutit tekevät suomenkieliset käännökset eri termeistä. Kielen käyttö erilaisissa tilanteissa, kuten asiakastyössä, dokumentoinnissa sekä moniammatillisessa yhteistyössä on vaihtelevaa. Osallistumalla tähän tutkielmaan olet mukana kehittämässä suomalaisen toimintaterapian terminologiaa kansainvälisesti pätevälle tasolle.

Tutkielmaan osallistuminen on vapaaehtoista. Tutkielman ensimmäinen vaihe toteutetaan huhtikuun aikana kyselylomakkeilla ja toinen vaihe toteutetaan touko-kesäkuun aikana haastattelujen muodossa. Haastattelut nauhoitetaan tulosten litterointia ja analysointia varten. Aineiston käsittely toteutetaan nimettömänä ja kaikkia antamiasi tietoja käsitellään luottamuksellisesti. Tietoja käsittelevät ainoastaan tutkimuksen tekijät. Tutkielman tulokset raportoidaan tilastollisina kokonaisuuksina eikä yksittäistä vastaajaa voi niistä tunnistaa. Kaikki tutkimusmateriaali (nauhoitteet, kirjalliset dokumentit ja tutkimusluvut ym.) tuhoetaan tutkijoiden toimesta välittömästi tutkimustulosten ja opinnäytetyön valmistuttua. Opinnäytetyö raportoidaan julkisessa seminaarissa ja se toimitetaan Turun ammattikorkeakoulun Ruiskadun -yksikön kirjastoon sekä julkaistaan Theseus-verkkoympäristössä.

Tutkijoiden yhteystiedot: Vera Lehtinen (vera.l.lehtinen@edu.turkuamk.fi) ja Emmi Pajamäki (emmi.pajamaki@edu.turkuamk.fi). Opinnäytetyön ohjaavana opettajana toimii Mary-Ann Kaukinen (TtM).

Minä, _____ annan suostumukseni siihen, että antamiani tietoja ja nauhoitettuja keskusteluja voidaan käyttää tutkielmassa. Annan lupani, että käydyt keskustelut voidaan nauhoittaa ja arkistoida litterointia varten.

Paikka

Aika

Allekirjoitus

Saatekirje

Hyvä asiantuntija!

Oheisessa kirjekuoressa ovat tutkielman ensimmäisen vaiheen materiaalit. Kirjekuori sisältää vastauslomakkeen sekä lomakkeessa käsiteltyjen termien määritelmätaulukon, jonka tarkoitus on toimia työskentelysi tukena. Määritelmiä Sinun ei tarvitse kommentoida. Toivomme Sinun ottavan kantaa termien laatuun vastauslomakkeessa annettujen ohjeiden mukaisesti.

Täytettyäsi vastauslomakkeen, sulje ystävällisesti vastauksesi nimelläsi varustettuun pieneen kirjekuoreen. Mikäli mahdollista, kaikki työyksikön tutkielmaan osallistuvat asiantuntijat voivat palauttaa vastauksensa samalla, ennalta maksetulla kirjekuorella osoitteeseen Emmi Pajamäki, [REDACTED]
[REDACTED] Ystävällisesti pyydämme palauttamaan samassa kirjekuoressa lisäksi muut tutkielmaa koskevat materiaalit (määritelmätaulukot). Toivomme, että postitatte vastauksenne viimeistään [REDACTED]

Mahdolliset lisäkysymykset tutkielmaan ja/tai vastauslomakkeen täyttämiseen liittyen voi esittää tutkielman tekijöiden sähköpostiosoitteisiin:

- vera.l.lehtinen@edu.turkuamk.fi
- emmi.pajamaki@edu.turkuamk.fi

Tutkielman toisen vaiheen haastattelujen osalta olemme Sinuun henkilökohtaisesti yhteydessä ensimmäisen vaiheen tutkimustulosten valmistuttua.

Kiitos osallistumisestasi, panoksesi on meille tärkeä!

Ystävällisin terveisin,

Vera Lehtinen & Emmi Pajamäki

Kyselylomake

TOIMINTATERAPIAN TERMINOLOGIA KÄYTÄNNÖSSÄ - PILOTTITUTKIMUS

ESITIEDOT:

Nimi:

Koulutusorganisaatio ja valmistumisvuosi (Toimintaterapeutti):

HYVA ASIA TUNTIJA!

Tässä lomakkeessa on suomennettuna kaikki 30 ENOTHE:n terminologia -projektissa käsiteltyä termiä. Sinun tehtävänäsi on pohtia suomenkielisen termin laatua ja toimivuutta suomenkielisen asiantuntijuutesi pohjalta. Vastaako suomenkielinen termi mielestäsi tarkoitustaan ja annettua määrittämää? Mitä käytät termejä käytännön toimintaterapiatyössä?

Käsittele kukin suomenkielinen termi luokittelemalla sen yhden seuraavien luokkien mukaisesti ja rastita mielestäsi sopivin vaihtoehto: 1 Suositeltava, 2 Sallittava, 3 Ei suositeltava, 4 Hylättävä, 5 Vanhentunut.

Perustele valintasi lyhyesti termin alla olevaan tilaan. Voit käyttää apuna käytännön esimerkkejä. Alla on esiteltynä kaksi esimerkkitapausta.

Esimerkki 1. Taito = Skill. Termi on 1 Suositeltava. Käytän sanaa taito arvioiessani sitä, miten potilas toimii tehtävää tehdessään. Käyttäessäni sanaa taito potilaan toimintaa arvioiessani, myös muut toimintaterapeutit ymmärtävät, mitä tarkoitan.

Esimerkki 2. Työterapia = Occupational therapy. Termi on 5 Vanhentunut. Toimintaterapia on suomalainen, yleisesti vakiintunut käännöksen termille occupational therapy. Työterapialla tarkoitetaan nykyään tietynlaista kuntouttavaa hoitomuotoa.

Termit	1 Suositeltava	2 Sallittava	3 Ei suositeltava	4 Hylättävä	5 Vanhentunut
Kyky, valmius = Ability					
Perustelu:					
Tehtäminen, toiminto, toimiminen = Activity					
Perustelu:					

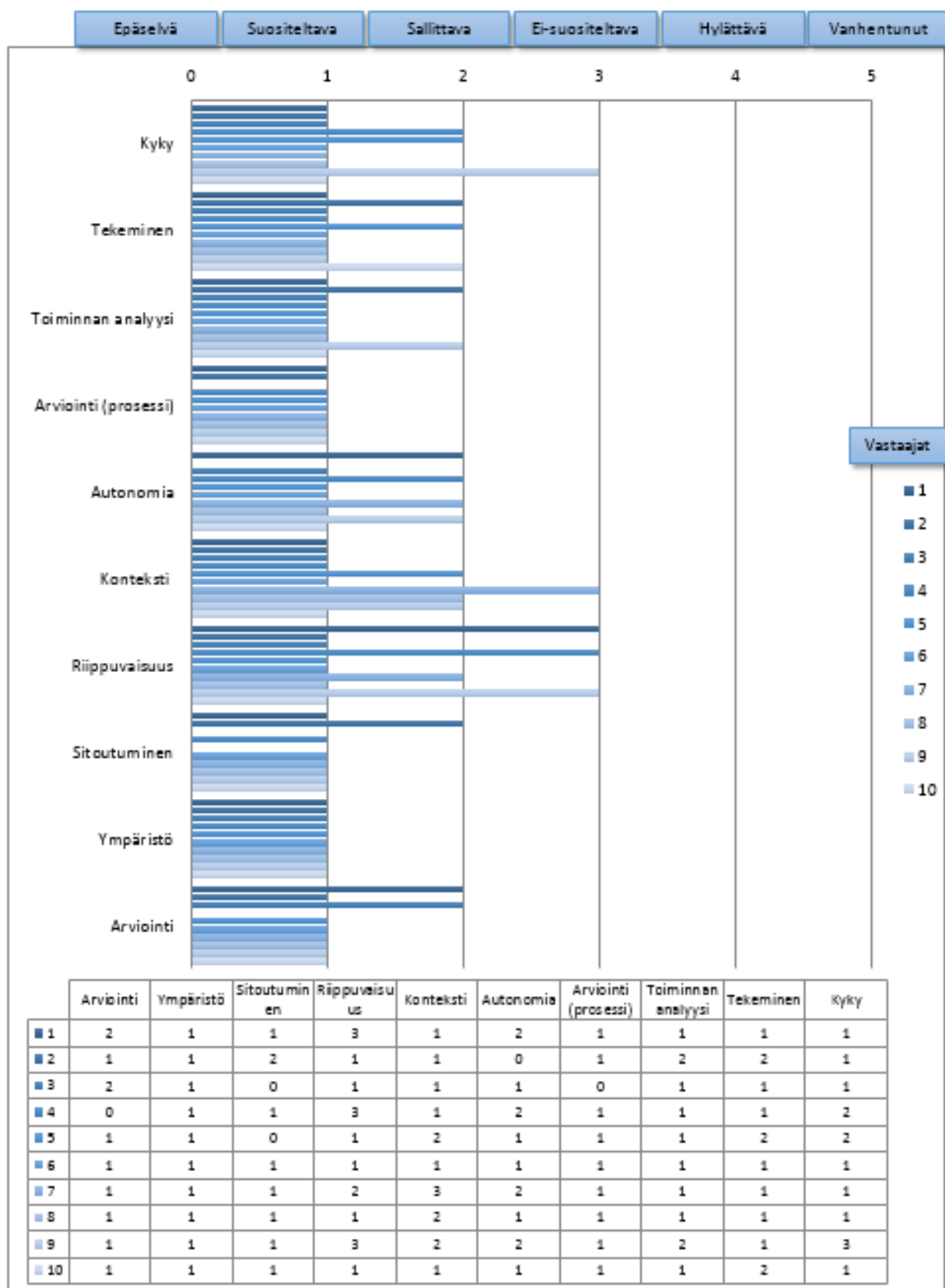
Termit	1 Suositeltava	2 Sallittava	3 Ei suositeltava	4 Hylättävä	5 Vanhentunut
Toiminnan analyysi = Activity analysis					
Perustelu:					
Arviointi (prosessi) = Assessment					
Perustelu					
Autonomia, itsemääräämisoikeus = Autonomy					
Perustelu:					
Konteksti = Context					
Perustelu:					
Riippuvaisuus = Dependence					
Perustelu:					
Sitoutuminen, sitoutuminen, osallistuminen, osallistuminen = Engagement					
Perustelu					
Ympäristö = Environment					
Perustelu:					

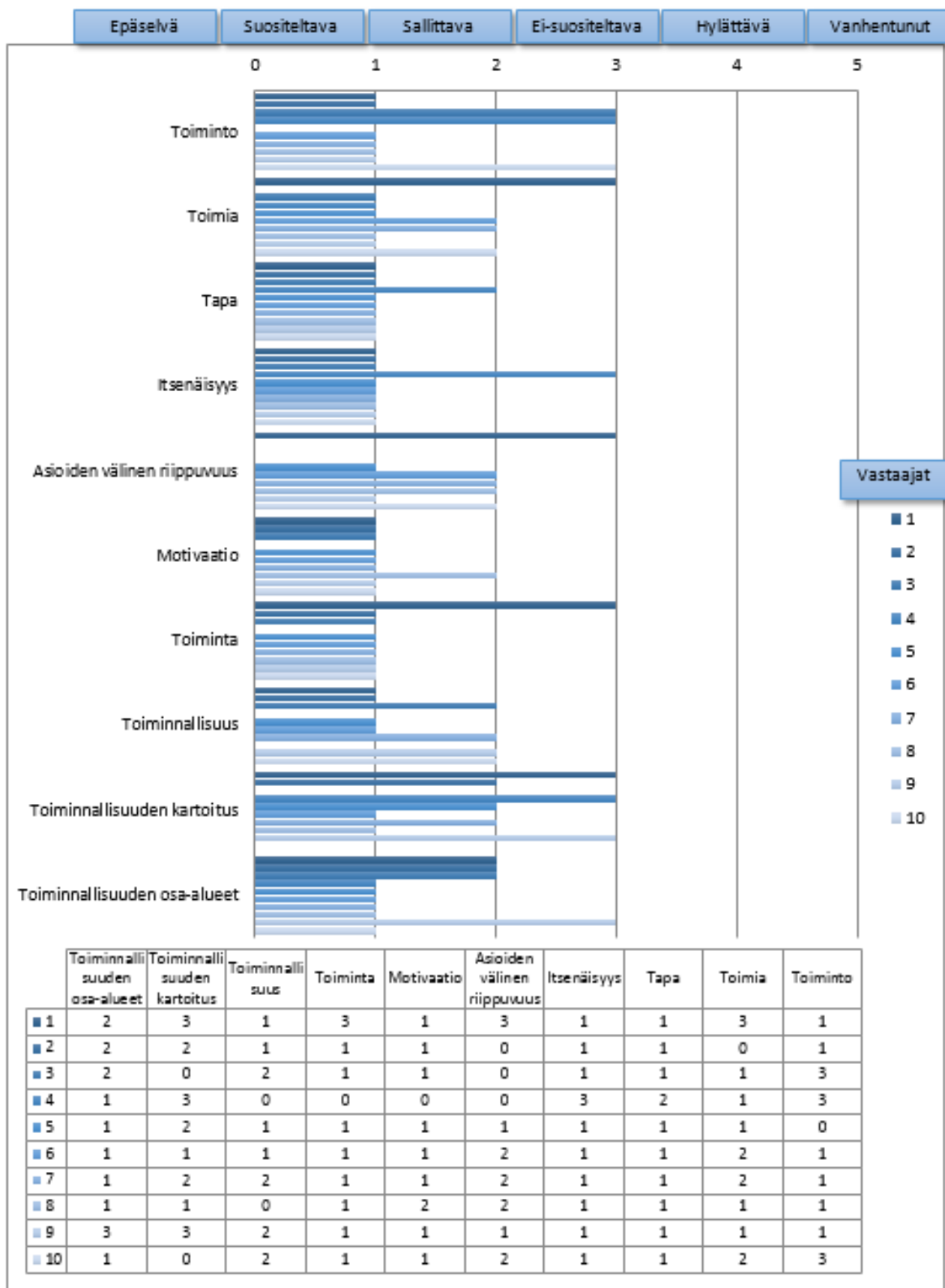
Termit	1 Suositeltava	2 Sallittava	3 Ei suositeltava	4 Hylättävä	5 Vanhentunut
Arviointi = Evaluation					
Perustelu:					
Toiminto = Function 1.					
Perustelu:					
Toiminta = Function 2.					
Perustelu:					
Tapa, tottumus = Habit					
Perustelu:					
Itsenäisyys, riippumattomuus = Independence					
Perustelu:					
Asioiden välinen riippuvuus = Interdependence					
Perustelu:					
Motivaatio = Motivation					
Perustelu:					

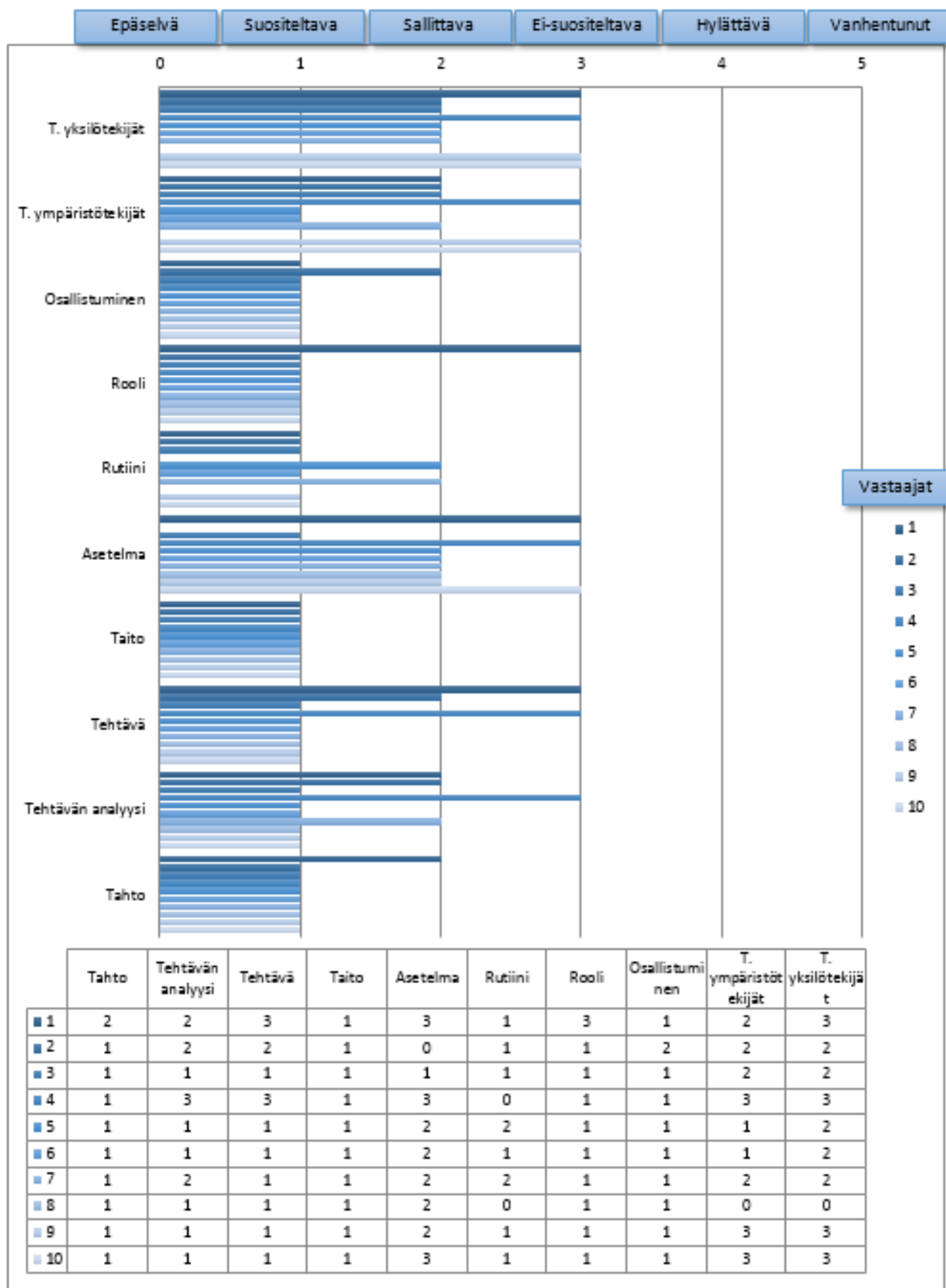
Termit	1 Suositeltava	2 Sallittava	3 Ei suositeltava	4 Hylättävä	5 Vanhentunut
Toiminta = Occupation					
Perustelu:					
Toiminnallisuus = Occupational/ activity /task performance					
Perustelu:					
Toiminnallisuuden kartoitus = Occupational mapping					
Perustelu:					
Toiminnallisuuden osa-alueet = Occupational performance areas					
Perustelu:					
Toiminnallisuuden edellytyksenä olevat yksilölliset tekijät = Occupational performance components					
Perustelu:					
Toiminnallisuuden edellytyksenä olevat ympäristötekijät = Occupational performance environment					
Perustelu:					
Osallistuminen = Participation					
Perustelu:					

Termit	1 Suositeltava	2 Sallittava	3 Ei suositeltava	4 Hylättävä	5 Vanhentunut
Rooli (toimintoja organisoiva) = Role					
Perustelu:					
Rutiini, tapa = Routine					
Perustelu:					
Asetelma, puitteet = Setting					
Perustelu:					
Taito = Skill					
Perustelu:					
Tehtävä = Task					
Perustelu:					
Tehtävän analyysi = Task analysis					
Perustelu:					
Tahto = Volition					
Perustelu:					

Ensimmäisen kierroksen tulokset

Toisen kierroksen tulokset

